

Dominik Antonowicz

MIĘDZY SIŁĄ
GLOBALNYCH PROCESÓW
A LOKALNĄ TRADYCJĄ

POLSKIE SZKOLNICTWO WYŻSZE
W DOBIE PRZEMIAN

WYDAWNICTWO NAUKOWE
UNIWERSYTETU MIKOŁAJA KOPERNIKA

Toruń 2015

Recenzenci

Jerzy Marian Brzeziński

Tomasz Zarycki

Redakcja i korekta

Katarzyna Czerniejewska

Projekt okładki

Tomasz Jaroszewski

© Copyright by Wydawnictwo Naukowe
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika
Toruń 2015

ISBN 978-83-231-3458-9

WYDAWNICTWO NAUKOWE UMK

ul. Gagarina 5, 87-100 Toruń

REDAKCJA: tel. (56) 611 42 95; fax (56) 611 47 05

e-mail: wydawnictwo@umk.pl

DYSTRYBUCJA: tel./fax (56) 611 42 38

e-mail: books@umk.pl

www.wydawnictwoumk.pl

DRUK I OPRAWA: Drukarnia WN UMK

Spis treści

Wprowadzenie	7
Rozdział 1	
Socjologia szkolnictwa wyższego – obszar badań, główne podejścia, współczesne wyzwania	19
1.1. Systematyzacja wiedzy o szkolnictwie wyższym	21
1.2. Usamodzielnienie się badań nad szkolnictwem wyższym	29
1.3. Instytucjonalizacja badań nad szkolnictwem wyższym	33
1.4. Problem interdyscyplinarności w badaniach nad szkolnictwem wyższym	38
1.5. Polskie badania nad nauką i szkolnictwem wyższym na tle badań międzynarodowych	45
1.6. Dziedzictwo polskich badań nad szkolnictwem wyższym	56
Rozdział 2	
Ewolucja polityki wobec szkolnictwa wyższego i próby jej systematyzacji	65
2.1. Polityka wobec szkolnictwa wyższego	67
2.2. Zmiana kontekstu funkcjonowania szkolnictwa wyższego	78
2.3. Urynkowienie sektora publicznego	87
2.4. Próby systematyzacji zmian w szkolnictwie wyższym	93
2.5. Badania nad przemianami w polskim szkolnictwie wyższym	96
2.6. Przemiany szkolnictwa wyższego – między globalnymi procesami a siłą tradycji	102
Rozdział 3	
Konceptualizacja współczesnych przemian w szkolnictwie wyższym	107
3.1. Warunki dyfuzji – społeczeństwo światowe w działaniu	122
3.2. Wpływ społeczeństwa światowego na szkolnictwo wyższe	127
3.3. Polskie szkolnictwo wyższe w kontekście przemian globalnych	132
Rozdział 4	
Uwarunkowania przemian szkolnictwa wyższego w Polsce	135
4.1. Uwarunkowania historyczne	136
4.1.1. Dziedzictwo II Rzeczypospolitej (1918–1939)	136
4.1.2. Szkolnictwo wyższe w okresie Polski Ludowej	153
4.1.3. Wpływ kontekstu historycznego na współczesne szkolnictwo wyższe	181

4.2. Uwarunkowania międzynarodowe	185
4.2.1. Umasowienie	188
4.2.2. Urynkowienie szkolnictwa wyższego	194
4.2.3. De-nacjonalizacja szkolnictwa wyższego	201
4.2.4. Dywersyfikacja szkolnictwa wyższego	208
Rozdział 5	
Wycofanie się państwa z obszaru polityki publicznej wobec szkolnictwa wyższego (1989–1997)	215
5.1. Restauracja humboldtowskiej koncepcji uniwersytetu – polityczny wymiar przemian w szkolnictwie wyższym	219
5.2. Ekonomiczny wymiar ustawy <i>Prawo o szkolnictwie wyższym</i>	227
5.3. Rozumienie polskich zmian	236
Rozdział 6	
Próby restrukturyzacji polskiego szkolnictwa wyższego w kontekście procesów europeizacji oraz instytucjonalizacji interesariuszy (1998–2007)	243
6.1. Koncepcja binarności struktury szkolnictwa wyższego w Europie	247
6.2. Pierwsze próby reform – utworzenie zawodowego sektora szkół wyższych w Polsce	251
6.3. Fiasko politycznych i środowiskowych inicjatyw reformatorskich w kontekście dyferencjacji szkolnictwa wyższego	259
6.4. Fiasko reformatorskie	264
6.5. Innowacyjność i konserwatyzm	266
6.6. Zróżnicowanie interesów wewnętrznych interesariuszy	268
6.7. Wpływ procesów transnarodowych na wprowadzenie reform szkolnictwa wyższego – ustawa <i>Prawo o szkolnictwie wyższym</i> z 2005 roku w kontekście procesu bolońskiego	275
Rozdział 7	
Neoliberalne reformy szkolnictwa wyższego i nauki (2008–2014)	289
7.1. Rola transnarodowych organizacji eksperckich w wytyczaniu kierunku polskich reform	299
7.2. Krytyka szkolnictwa wyższego i nauki jako bezpośrednia przyczyna politycznej interwencji w konstruowanie reform	308
7.3. Reformy 2008–2014 – „Budujemy na wiedzy” oraz „Partnerstwo dla wiedzy”	315
Zamiast zakończenia... <i>plus ratio quam vis</i>	355
Bibliografia	367

Wprowadzenie

Polskie szkolnictwo wyższe należy do tych obszarów życia społecznego, w których w ostatnim ćwierćwieczu dokonały się głębokie i gwałtowne przemiany. Ich kierunek, zakres i dynamika dla jednych stały się symbolem sukcesu polskiej transformacji systemowej, a dla innych – jego przeciwieństwem. Niezależnie jednak od formułowanych ocen stan wiedzy na temat systemowych zmian mechanizmów koordynacji polskiego szkolnictwa wyższego jest ubogi. Zastanawia to o tyle, że szeroko rozumiana problematyka szkolnictwa wyższego od lat budzi w kraju ogromne emocje polityczne, ale towarzysząca jej debata ma zwykle charakter publicystyczny, obfituje w „obrazy grubym pędzlem malowane”, ignorując często stan wiedzy, który akurat w tym obszarze jest bardzo bogaty, a do tego odwołuje się do emocji (zwykle skrajnych), wynikających z indywidualnych spostrzeżeń i eksponujących silne przekonania autorów. Rosnące zainteresowanie oraz poruszenie towarzyszące dyskusji na temat polskich uczelni, roli uczonych i studentów świadczą o tym, że w ciągu minionego ćwierćwiecza społeczne, polityczne, a przede wszystkim gospodarcze znaczenie szkolnictwa wyższego istotnie się zwiększyło. Gdyby szukać najważniejszej różnicy między sytuacją polskich uczelni pod koniec lat 80. a ich obecnym położeniem, to należałoby stwierdzić, że instytucje akademickie znajdują się dziś w samym centrum polityki gospodarczej. Co więcej, w wielu krajach szkolnictwo wyższe jest traktowane jako część gospodarki, a jego działalność edukacyjna – jako ważna część eksportu. Oznacza to, że sposób funkcjonowania uczelni przestał być sprawą wyłącznie środowiska akademickiego, a stał się istotną kwestią ogólnospołeczną, ich problemy zaś stale obecne w mediach

głównego nurtu. Na temat kształcenia studentów i prowadzenia badań naukowych zaczęły się również wypowiadać osoby spoza kręgów naukowych. O ile w ciągu ostatnich 25 lat rola polskich uczelni znacząco wzrosła, o tyle niezmiennie na niskim poziomie pozostała wysokość ich finansowania, która oscyluje wokół 1,3% PKB. Dla porównania Dania wydaje 1,9%, Holandia 1,8%, a Finlandia, Estonia i Norwegia 1,7% PKB (OECD 2014). Na domiar złego nie tylko poziom finansowania jest niski (zwłaszcza badań naukowych) – poziom nakładów na B + R (badania i rozwój) liczonych jako relacja do PKB wynosi bowiem 0,68% (wobec średniej OECD 2,36%) (OECD 2015), ale również ich struktura jest niekorzystna. Według danych Eurostatu w 2013 roku udział sektora przedsiębiorstw w wewnętrznych nakładach wynosił zaledwie 37,3% (w porównaniu z UE-28 – 55%), a sektora rządowego aż 47,2% (UE-28 – 37,2%). Pozostałe środki pochodziły z zagranicy.

Nakłady na badania naukowe i szkolnictwo wyższe (w relacji do PKB) są wskaźnikiem społecznego zaufania do uczelni, a w polskich warunkach jest ono słabe, być może dlatego, że choć dokonały się w nim żywiołowe przemiany, publiczne szkolnictwo wyższe nie przeszło głębokich strukturalnych reform, a uczelnie publiczne funkcjonują według niezmiennych wzorów. Wyjątkiem jest objęcie ich procesem bolońskim, który w pewnym sensie został Polsce odgórnie narzucony. W kontekście tych rozważań warto zapytać, jak przebiegała transformacja polskiego szkolnictwa wyższego, kto był inicjatorem zmian, w jakich warunkach zachodziły i co miało największy wpływ na ich trajektorię.

Studia nad szkolnictwem wyższym wskazują na istnienie transnarodowych trendów, na podróżowanie idei oraz ich translacje/interpretacje nie tylko w sensie językowym, ale przede wszystkim politycznym. Przemiany w szkolnictwie wyższym w krajach Europy Zachodniej, zachodzące od czasu zakończenia II wojny światowej, mają wspólne ideowe (czy ideologiczne) korzenie, choć ich tłumaczenia/interpretacje, rozumienia oraz adaptacja potrafią znacząco się od siebie różnić. Nie jest do końca jasne, jak podróżują idee instytucjonalne oraz koncepcje

polityczne, czy jest to klasyczny ruch od centrum do peryferii, czy też ich mechanizmy dyfuzji przyjmują inną, bardziej złożoną trajektorię. Na szczęście to studium nie wymaga kategoriycznego rozstrzygnięcia tej dyskusji (jeśli takowe jest możliwe). Przedmiotem analiz jest bowiem polskie szkolnictwo wyższe i mimo że reprezentuje ono szerszą kategorię systemów przechodzących głęboką transformację, to jednak analizy są prowadzone w specyficznym kontekście otwarcia się Polski na świat zewnętrzny, obrania jednoznacznego prozachodniego kursu w polityce zagranicznej, a przede wszystkim poszukiwania możliwości politycznej oraz instytucjonalnej integracji ze strukturami zachodnimi. Od początku procesu transformacji szkolnictwa wyższego występował asymetryczny układ relacji między światem zachodnim a Polską, gdyż to Polska opuszczała izolacyjny archipelag zbankrutowanych idei (lub których implementacja okazała się kompletną porażką) i zamierzała stać się częścią zachodniego świata, przyjmując jego wartości oraz instytucje.

Praca ma dwa zasadnicze cele. Pierwszy z nich ma pokazać, w jaki sposób podróżujące idee (por. Czarniawska, Sevón 2009) są tłumaczone na lokalne koncepcje polityczne, które z kolei kształtują polityki publiczne państw narodowych w obrębie szkolnictwa wyższego. W tym sensie jednym z najważniejszych zamierzeń autora tego studium jest próba odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu polityka wobec szkolnictwa wyższego jest prowadzona autonomicznie przez nowoczesne państwa narodowe, a w jakim stopniu (realnie) na jej kształt wpływają idee, trendy oraz koncepcje przemieszczające się w przestrzeni transnarodowej, które rządy państw narodowych jedynie implementują (czy też adaptują) do lokalnego kontekstu instytucjonalnego. Studium powstało z inspiracji (i poniekąd fascynacji) dorobkiem amerykańskich neoinstytucjonalistów, którzy od końca lat 60. XX wieku badają procesy konwergencji narodowych systemów szkolnictwa wyższego pod wpływem dyfuzji w przestrzeni transnarodowej politycznych idei oraz modeli organizacyjnych. Od nich to zapożyczyłem kluczową dla całej analizy koncepcję społeczeństwa światowego (ang. *world society*) oraz *world polity*, które jest jego

ideowym zapleczem. Nie jest to jednak fascynacja bezkrytyczna, podobnie bowiem jak Justin W. Powell (2009) czy Peter Maassen i Åse Gornitzka (2012), dostrzegam jej ułomności oraz ograniczenia, które analiza przemian w polskim szkolnictwie wyższym może jeszcze uwypuklić. Dużo czerpałem z prac Johna W. Meyera, Johna Boli czy Francisca O. Ramireza (np. Meyer, Boli et al. 1997; Meyer et al. 2007) badających uwarunkowania procesów konwergencji, zwłaszcza w obszarze szkolnictwa wyższego. Ich ogromny dorobek naukowy pozwolił mi uniknąć błędzenia w ciemności i szukania po omacku tropów badawczych, szczególnie dotyczy to roli transnarodowych struktur politycznych oraz organizacji, które korzystając ze swojej eksperckiej władzy, stają się agentami *społeczeństwa światowego* nadzorującymi proces rozprzestrzeniania się idei, a przede wszystkim ich implementacji.

Drugim głównym celem pracy jest analiza sposobu translacji/interpretacji rozprzestrzeniających się idei w lokalnych kontekstach instytucjonalnych. Jak wskazał Bruno Latour (1986: 267): „rozprzestrzenianie się czegokolwiek – twierdzeń, nakazów czy nawet dóbr, jest aktem społecznym i zawiera w sobie współczynnik humanistyczny, to znaczy pozostawia proces translacji w ich gestii, co zawsze niesie za sobą ryzyko modyfikacji czy też zbyt dużej ingerencji dokonującego translacji”. W przypadku tej pracy nie chodzi jednak o tłumaczenie/interpretację w sensie lingwistycznym – choć i one mają ogromne znaczenie ze względu na nośność i polityczną siłę metafor – ale o adaptację idei oraz koncepcji politycznych do lokalnych warunków instytucjonalnych. Interpretacja nie jest jednak aktem bezosobowym czy mechanicznym, jak bowiem zauważył Michael Serres (1983), jest to proces, który w sposób zamierzony lub niezamierzony zmienia tłumaczony obiekt, nadając mu specyficzny kształt. Analogicznym procesom ulegają idee, koncepcje polityczne czy modele organizacyjne, przy czym ich translacja i adaptacja to złożone zjawisko, angażujące wielu aktorów. U podstaw tej pracy legło założenie mówiące o tym, że idee, rozprzestrzeniając się, natrafiają na filtry/przekłady dwojakiego rodzaju: środowiskowe oraz instytucjonalne.

W przypadku filtra środowiskowego podróżujące idee są interpretowane przez pryzmat kolektywnych doświadczeń, stąd centralnym zagadnieniem w tej książce jest historia polskiego szkolnictwa wyższego, zwłaszcza jego najnowsze dzieje, które mają ogromny wpływ na formowanie myślenia o relacjach między państwem a szkolnictwem wyższym. Na kierunek polskich przemian w znacznym stopniu rzutowała długoletnia, opresyjna polityka władz komunistycznych¹ wobec uczelni i środowiska naukowego. W jej efekcie powstał mur nieufności do wszelkich instytucji władzy, który w zasadzie odbierał tej ostatniej polityczną (i moralną) legitymizację do podejmowania jakichkolwiek działań w obszarze szkolnictwa wyższego. Historyczny kontekst, a także zbiorowe doświadczenie środowiska naukowego tworzą ramy interpretacyjne, determinujące często postrzeganie kierunku współczesnych przemian. Osobną kwestią jest sfera bieżących interesów, przez pryzmat których osoby sprawujące władzę nad szkolnictwem wyższym (formalnie rzecz biorąc, ośrodek koordynujący szkolnictwo wyższe) interpretują napływające z zewnątrz idee. W tym miejscu pojawiają się pytania, na które próbowali już odpowiadać Barbara Czarniawska i Guje Sevón (2009), ale tylko w kontekście rozprzestrzeniania się zmian organizacyjnych. W tej pracy zaś będzie poszukiwana przede wszystkim odpowiedź na pytanie o wpływ ośrodków koordynacji (kierujących systemem szkolnictwa wyższego) na sposób interpretacji napływających idei (lub wręcz na ich odrzucenie).

Jeszcze silniej oddziałuje filtr instytucjonalny, który w przypadku szkolnictwa wyższego nabiera szczególnie istotnego znaczenia ze względu na długą tradycję (akademicką). Przychodzące z zewnątrz idee muszą się stać elementem istniejącego porządku instytucjonalnego lub ten pod ich wpływem musi ulec modyfikacji. Im głębiej jest on zakorzeniony, im silniej wpisany w toż-

¹ Jestem świadomy, że używanie terminów „władze komunistyczne”, „państwo komunistyczne” czy „reżim komunistyczny” w odniesieniu do Polski w latach 1945–1990 jest dużym uproszczeniem, ale w literaturze przedmiotu poświęconej szkolnictwu wyższemu przeważa takie nazewnictwo i w tej książce konsekwentnie będę je stosował.

samość środowiska akademickiego, tym bardziej jest odporny na zmiany. Siła oddziaływania lokalnych porządków instytucjonalnych została doskonale podkreślona w pracach Maassena i Gornitzkiej (2012), szczególnie w studium nad systemami krajów nordyckich. Instytucje – w szerokim znaczeniu tego terminu – to elementy systemu szkolnictwa wyższego, które najtrudniej zmienić, są one bowiem najgłębiej w nim zakorzenione.

Dla polskich uczelni demokratyczny przełom oznaczał nie tylko początek transformacji ustrojowej i wolnorynkowych reform, ale również otwarcie na świat, na działanie procesów transnarodowych, które od połowy lat 60. XX wieku intensywnie kształtowały szkolnictwo wyższe w krajach Europy Zachodniej (Wnuk-Lipińska 1996). Polska – pozostając przez dekady poza sferą oddziaływania *społeczeństwa światowego* (Meyer et al. 1997) – stała się krajem szczególnie wyeksponowanym na działanie transnarodowych sił, ekspercko, instytucjonalnie oraz finansowo (choć w przypadku Polski nie była to wielka pomoc finansowa) wspieranych przez Bank Światowy, Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW) oraz Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), dodatkowo potęgowanym przez prozachodni kierunek reform politycznych i gospodarczych. Szczególną pozycję w tym układzie zajmowało szkolnictwo wyższe, które z jednej strony szukało pomostów łączących je z zachodnim światem nauki, a z drugiej tkwiło głęboko osadzone w kształtowanym przez lata narodowym porządku instytucjonalnym.

Głównym przedmiotem analiz jest trajektoria ewolucji mechanizmów sterowania polskim szkolnictwem wyższym w latach 1989–2014. W studium została przyjęta optyka globalna (czy też makrostrukturalna), istotnie różniąca się od dominującej w polskiej literaturze perspektywy, traktującej polskie szkolnictwo wyższe jako swoisty fenomen, którego logikę można tłumaczyć jedynie specyficznymi warunkami polskich przemian polityczno-gospodarczych. Taka perspektywa ma stosunkowo ograniczoną moc wnioskowania w zakresie poznawania mechanizmów transformacji systemowej szkolnictwa wyższego.

Punktem wyjścia analiz jest założenie, że źródłem przemian w szkolnictwie wyższym są procesy i zjawiska zachodzące poza jego obrębem i dopiero przyjęcie optyki makrostrukturalnej pozwala dostrzec nieznanne dotychczas aspekty i mechanizmy jego transformacji, a przede wszystkim wyjaśnić je w kategoriach ponadjednostkowych. Tym samym, zgodnie z perspektywą makrostrukturalną, należy odejść od definiowania przemian w latach 1989–2014 w kategoriach jednostkowego, odosobnionego (unikalnego) procesu, proponując traktowanie polskiego szkolnictwa wyższego jako części globalnego porządku (ang. *world polity*). W mechanizmach funkcjonowania globalnego porządku można upatrywać źródło polskich przemian, wskazując, że modele instytucjonalne niejako „formują” lokalne struktury szkolnictwa wyższego, oferując im gotową polityczną czy instytucjonalną matrycę. Optyka ta pozwala dostrzec w lokalnym porządku emanację/odwzorowanie reguł i znaczeń zaczerpniętych z globalnych abstrakcyjnych modeli, które w dużej mierze pozostają niezależne od lokalnych uwarunkowań (Thomas et al. 1987; Meyer et al. 1997; Jepperson 2002; Hasse, Krücken 2005). Istotą prezentowanego studium jest analiza mechanizmów rozprzestrzeniania się idei w obszarze szkolnictwa wyższego jako przykład „społeczeństwa światowego” w działaniu, które napotka interpretacyjny/translatorski opór w postaci – kluczowych dla całego procesu – lokalnych uwarunkowań środowiskowo-instytucjonalnych, jak bowiem napisali Czarniawska i Sevón (2009: 7): „Tłumaczenie jest pojazdem napędzanym przez naśladownictwo i kierowanym przez modę”.

Polska – w tym kontekście – jest idealnym laboratorium do analiz zjawiska ścierania się napierających „z góry” procesów transnarodowych (zmierzających do konwergencji narodowych systemów szkolnictwa wyższego) oraz oddziałujących „od dołu” (zmierzających do dywergencji) głęboko zakorzenionych wzorów organizacyjnych, opartych na akademickich mitach i uniwersyteckiej tradycji, które przez dekady miały istotny wpływ na funkcjonowanie polskich uczelni. Starcie tych dwóch porządków stało się integralnym elementem procesu transformacji i przeja-

wia się w niemal wszystkich jego aspektach. Największe napięcia budzi kwestia mechanizmów koordynacji czy też sterowania szkolnictwem wyższym, w którym to, jak w soczewce, widoczny jest spór między nowoczesnymi trendami globalnymi a tradycyjnym lokalnym porządkiem (Clark 1986).

Książka jest pierwszą próbą spojrzenia na proces transformacji polskiego szkolnictwa wyższego przez pryzmat przemian mechanizmów systemowej koordynacji, czyli władzy nad szkolnictwem wyższym. Nawiązuje do bogatego dorobku polskich badań nad nauką i szkolnictwem wyższym, jest kontynuacją badań dotyczących ich przemian, prowadzonych zwłaszcza przez Stefana Amsterdamskiego (Amsterdamski 1993), Marię Wójcicką (np. 2009), Julitę Jabłecką (2002), Małgorzatę Dąbrowę-Szeffler (1997) i Ireneusza Białeckiego (Białeckie, Dąbrowa-Szeffler 2009), czy licznych analiz Marka Kwieka (np. 2003a), a przede wszystkim przerwanych przedwcześnie śmiercią studiów Elżbiety Wnuk-Lipińskiej (1996). Pracę cechuje holistyczny sposób patrzenia na przemiany w polskim szkolnictwie wyższym. Są one ukazane jako przejaw uniwersalnego procesu ścierania się globalnego i lokalnego porządku (i stojących za nimi interesów) w krajach transformacji ustrojowej. Tym samym wnioski wynikające z przeprowadzanej analizy nie tylko wzbogacają istniejący stan wiedzy o polskich przemianach, ale także mają charakter uniwersalny i dotyczą mechanizmów transformacji systemów szkolnictwa wyższego w krajach, które stosunkowo niedawno weszły na drogę przemian demokratycznych i wolnorynkowych.

Problematyka badań wpisuje się w kontekst teoretycznych sporów o naturę i kierunek zmian w szkolnictwie wyższym toczonych w ostatnich latach na gruncie neoinstytucjonalizmu, które szczególnie dotyczą krajów dokonujących głębokich reform (np. Maassen, Cloete 2006; Maassen, Gornitzka 2012; Neave, Amaral 2012).

Praca składa się z siedmiu rozdziałów. W pierwszym starałem się ukazać ewolucję badań nad szkolnictwem wyższym (w USA oraz Europie Zachodniej, a także w Polsce), zwłaszcza w kontekście ich interdyscyplinarnego charakteru. Szczególną uwagę sta-

rałem się zwrócić na korzenie badań nad szkolnictwem wyższym, z których nurt ten wyrósł. Generalnie rozwój badań nad szkolnictwem wyższym wiąże się ściśle z ilościowym rozwojem tego fenomenu oraz włączeniem go do obszaru polityki publicznej, co uczyniło go bardzo podatnym na polityczne zawirowania – te kwestie zostały omówione w rozdziale drugim. Rozdział trzeci ma charakter koncepcyjny, został bowiem poświęcony podróżowaniu idei i koncepcji politycznych, a zwłaszcza procesom ich implementacji w szkolnictwie wyższym. Ponadto w tej części – w oparciu o ustalenia neoinstytucjonalistów – analizie zostały poddane uwarunkowania, w jakich następuje dyfuzja innowacji ideowych oraz organizacyjnych. W rozdziale czwartym zostały omówione uwarunkowania transformacji polskiego szkolnictwa wyższego w latach 1989–2014, ze szczególnym uwzględnieniem „uwarunkowań wewnętrznych”, czyli historycznie ukształtowanego porządku instytucjonalnego, oraz „uwarunkowań zewnętrznych”, czyli procesów transnarodowych (umasowienia, instrumentalizacji, de-nacjonalizacji, dywersyfikacji), które ze względu na istnienie „żelaznej kurtyny” zaczęły oddziaływać na polskie szkolnictwo wyższe dopiero po jego systemowym otwarciu na świat. Ostatnie trzy rozdziały tworzą zwartą całość empirycznych analiz przemian polskiego szkolnictwa wyższego, prowadzonych z uwagi na ich trajektorię osobno w trzech przedziałach czasowych (1989–1997; 1998–2007; 2008–2014). W zakończeniu zostały sformułowane konkluzje oraz wnioski pomocne w prowadzeniu dalszych badań w tym zakresie.

Inspiracją do spojrzenia na polskie przemiany z perspektywy neoinstytucjonalnej był mój roczny staż postdoktorski (2008/2009) w Center of Higher Education Policy Studies (CHEPS) na University of Twente zrealizowany dzięki stypendium „Kolumb” Fundacji na rzecz Nauki Polskiej. Uczestniczyłem wówczas nie tylko w wielu projektach badawczych, takich jak choćby „The Impact of Erasmus on European Higher Education: Quality, Openness, Internationalisation”, ale również w spotkaniach z przedstawicielami Komisji Europejskiej, które pozwoliły mi poznać mechanizmy rządzące europejskim szkolnictwem

wyższym. Książka jest wynikiem blisko siedmiu lat badań nad współczesnymi przemianami w szkolnictwie wyższym ze szczególnym uwzględnieniem zmian, które nastąpiły w krajach peryferyjnych w południowo-wschodniej Azji, w Afryce, w Ameryce Południowej oraz na zachodnich Bałkanach. Moje pogłębione studia były możliwe dzięki pracy w międzynarodowym zespole badawczym w CHEPS, a także członkostwu w Higher Education Development Association (HEDDA) w Oslo.

Głównym przedmiotem rozważań w tej książce są jednak przemiany w polskim szkolnictwie wyższym. Badania nad tym zagadnieniem mogłem prowadzić dzięki grantowi finansowanemu przez Narodowe Centrum Nauki w ramach projektu MAESTRO pt. „Program Międzynarodowych Badań Porównawczych Szkolnictwa Wyższego” (DEC-2011/02/AHS6/00183) kierowanego przez prof. Marka Kwieka. Poza studiami, które miały głównie charakter analizy danych zastanych, czerpałem wiedzę z trzech innych źródeł: (a) udziału w projektach badawczych: EUROAC (The Academic Profession in Europe: Responses to Societal Challenges 2010–2013), NAP (New Academic Professionals), HEDOCE (Higher Education Dropout and Completion in Europe), SHERDE (Structural Higher Education Reform: Development and Evaluation), a także w realizowanym wraz z Benem Jongbloedem projekcie University Governance Models and Policy Implementation (2013–2015); (b) udziału w opracowaniu oraz implementacji polityki publicznej jako doradca i ekspert polskiego rządu; (c) udziału w pracach organizacji transnarodowych (OECD i Banku Światowego). Dopiero triangulacja tych trzech źródeł pozwoliła mi na rzetelną krytyczną analizę transformacji szkolnictwa wyższego, a w szczególności na studia nad mechanizmami jego koordynacji na poziomie systemowym.

Sporą wiedzę udało mi się uzyskać dzięki członkostwu w Komitecie Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN), który jest (częściowym) spadkobiercą Komitetu Badań Naukowych, a następnie Rady Nauki. Praca nad stworzeniem kryteriów oraz udział w procesie oceny jednostek naukowych pozwoliły mi dogłębnie zapoznać się z zagadnieniem pomiaru i oceny działań

ności badawczej w kontekście zróżnicowania instytucjonalnego (na jednostki uniwersyteckie, instytuty badawcze oraz instytuty PAN), a zwłaszcza różnic między dziedzinami nauki w sposobach przedstawiania wyników prowadzonych badań. Doświadczenie parametryczne uświadomiło mi, jak bardzo złożonym i wewnątrznie zróżnicowanym fenomenem jest nauka. Istotne były też doświadczenia wyniesione z pracy we władzach Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, zwłaszcza uczestnictwo w pracach kolegium rektorskiego, które pozwoliło mi z perspektywy instytucjonalnej ocenić sposób implementacji, środowiskową oraz biurokratyczną recepcję reform w zderzeniu z głęboko zakorzenioną rutyną funkcjonowania instytucji akademickich. Obserwacja skutków reform (a dokładniej pomysłów, które w toku długiego procesu implementacji przybrały formę regulacji) jest bez wątpienia doświadczeniem niezwykłym i wyjątkowym, ale nie zawsze szczególnie miłym, wszak ambitne założenia reform przybierają czasami karykaturalne formy. Niewątpliwie wielość ról, w jakich przyszło mi w ostatnich latach funkcjonować, pozwoliła mi spojrzeć na przemiany polskiego szkolnictwa wyższego z pewnym dystansem i dostrzec procesy oraz mechanizmy, które wymagają triangulacji źródeł.

Chciałbym bardzo podziękować prof. Piotrowi Hübnerowi, bez którego nigdy nie wstąpiłbym do cudownego świata nauki, za wieloletnią współpracę, długie rozmowy przy herbacie, które kształtowały mnie i rozwinęły jako badacza. Prof. Markowi Kwiekowi jestem bezgranicznie wdzięczny za mentorską opiekę, jaką nade mną sprawuje, a także za stworzenie mi ogromnych możliwości rozwoju naukowego w ramach wspólnie realizowanych projektów badawczych. Wszystko, co robię, nie miałoby jednak większego znaczenia bez Oli i Zośki, które są moją największą radością, oparciem i motywują mnie do pracy.

Jestem niezmiernie zobowiązany recenzentom książki, prof. Jerzemu Brzezińskiemu i prof. Tomaszowi Zaryckiemu, a także

krytycznym czytelnikom manuskryptu na różnych etapach jego powstawania: prof. Markowi Kwiekowi i prof. Piotrowi Hübnerowi oraz dr. Krystianowi Szadkowskiemu za rzetelne, bardzo wnikliwe i krytyczne uwagi, które pozwoliły mi dostrzec w mojej pracy wiele niedociągnięć i niespójności, a przede wszystkim za pokazanie, w jaki sposób mogę uczynić ją lepszą. Nie udało mi się uwzględnić wszystkich sugestii, a błędy i słabości zawarte w książce obciążają wyłącznie mnie.

Ogromne słowa uznania należą się również red. Katarzynie Czerniejewskiej, która profesjonalnie i z ogromnym poświęceniem dokonała niełatwej sztuki redakcji niniejszej książki.

Jestem ogromnie wdzięczny moim współpracownikom z Center of Higher Education Policy Studies na University of Twente, z Department of Education na University of Oslo, z Department of Political Science and Management na University of Agder, a przede wszystkim z Instytutu Socjologii oraz Biura Rektora UMK, bez których wyjątkowej życzliwości i zrozumienia trudno byłoby doprowadzić pracę nad książką do szczęśliwego końca.

Bibliografia

- Abbott A., DeViney S., 1992, *The Welfare State as Transnational Event: Evidence from Sequences of Policy Adoption*, „Social Science History”, 16: 245–274.
- Akerlof G., 1970, *The Market for “Lemons”: Quality Uncertainty and the Market Mechanism*, „Quarterly Journal of Economics”, 84 (3): 488–500.
- Alexander N.C., 2001, *Paying for Education: How the World Bank and the International Monetary Fund Influence Education in Developing Countries*, „Peabody Journal of Education”, 76: 285–338.
- Altbach P.G., 1982, *Reform and Innovation in Higher Education: Introduction*, Educational Documentation and Information, „Bulletin of International Bureau of Education”: 223.
- Altbach P.G., 2002, *Tradition and Transition. The International Imperative in Higher Education*, Sense Publishers, Chestnut Hill.
- Altbach P.G., 2004, *Globalisation and the University: Myths and Realities in an Unequal World*, „Tertiary Education and Management”, 10 (1): 3–25.
- Altbach P.G., 2006a, *The Dilemmas of Ranking*, „International Higher Education”, 42: 2–4.
- Altbach P.G., 2006b, *Student Politics: Activism and Culture*, [w:] J.J.F. Forest, P.G. Altbach (eds.), *International Handbook of Higher Education*, Springer International Handbooks of Education, Springer, Dordrecht: 329–345.
- Altbach P.G., Balán J. (eds.), 2007, *World class worldwide: transforming research universities in Asia and Latin America*, Johns Hopkins University Press, Baltimore.
- Altbach P.G., Levy D.C., 2005, *Private Higher Education: A Global Revolution*, Sense Publishers, Rotterdam–Taipei.

- Amaral A., Magalhães A., 2004, *Epidemiology and the Bologna Saga*, „Higher Education”, 48, 79–100.
- Amsterdamski S., 1993, *Dwa lata później: uwagi o reformach w szkolnictwie wyższym i w nauce*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”, 2: 22–34.
- Anderson J.E., 1975, *Public Policymaking*, Praeger, New York.
- Anderson L., Ertell M., 1962, *Extra-Institutional Forces Affecting Professional Education*, [w:] H. Nelson (ed.), *Education for the Professions: The Sixty-First Yearbook of the National Society for the Study of Education*, Chicago University Press, Chicago: 235–253.
- Anderson T.H., 2004, *The Pursuit of Fairness: a History of Affirmative Action*, Oxford University Press, Oxford–New York.
- Antonowicz D., 2002, *Uniwersytet: od korporacji do instytucji*, „Zagadnienia Naukoznawstwa”, 4: 513–537.
- Antonowicz D., 2003a, *Przyszłość uniwersytetu, jego kształtu, funkcji i wzorów działania*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”, 1 (21): 63–73.
- Antonowicz D., 2003b, *Wieża z kości słoniowej. Idealny model autonomii uniwersyteckiej*, „Zagadnienia Naukoznawstwa”, 3–4: 285–305.
- Antonowicz D., 2004, *Bazarowy kapitalizm – szkolnictwo wyższe wobec problemu stratyfikacji*, [w:] T. Szlendak, K. Pietrowicz (red.), *Na pokaz. O konsumeryzmie w kapitalizmie bez kapitału*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń: 125–145.
- Antonowicz D., 2005, *Uniwersytet przyszłości: wyzwania i modele polityki*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa.
- Antonowicz D., 2007, *Digital Players in the Analogue World. Overeducation in the Polish Society*, [w:] K. Leja (ed.), *Management Issues in Knowledge-Based University*, Wydawnictwo Politechniki Gdańskiej, Gdańsk: 21–29.
- Antonowicz D., 2012a, *Challenges for the Research on Higher Education in Poland*, „Człowiek i Społeczeństwo”, 35: 161–178.
- Antonowicz D., 2012b, *External Influences and Local Responses. Changes in Polish Higher Education 1990–2005*, [w:] P. Maassen, M. Kwiek (eds.), *National Higher Education Reforms in a European Context: Comparative Reflections on Poland and Norway*, Higher Education Research and Policy, Peter Lang, Frankfurt am Main: 87–111.

- Antonowicz D., 2012c, *Problem interdyscyplinarności na przykładzie rozwoju oraz instytucjonalizacji badań nad szkolnictwem wyższym*, [w:] A. Chmielewski, M. Dudzikowa, A. Grobler (red.), *Interdyscyplinarnie o interdyscyplinarności. Między teorią a praktyką*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków: 311–337.
- Antonowicz D., 2013, *External Influences and Local Responses*, [w:] E. Egron-Polak, J. Kohler, S. Bergan, L. Purser (eds.), *Leadership and Governance in Higher Education. Handbook for Decision-makers and Administrators*, Raabe Academic Publishers, Berlin, 3: 59–77.
- Antonowicz D., 2015a, *Lost Chance? The Bologna Process in Poland*, „Journal of Higher Education Area”, 3: 1–16.
- Antonowicz D., 2015b, *O nieoczekiwanych konsekwencjach ekspansji szkolnictwa wyższego w Polsce*, „Nauka”, 4: 145–159.
- Antonowicz D., 2016, *Digital Players in an Analogue World*, [w:] H. Vossensteyn, B. Jongbloed (eds.), *Access and Expansion Post-Massification Opportunities and Barriers to Further Growth in Higher Education Participation*, Routledge, London: 63–88 [w druku].
- Antonowicz D., Borowicz R., 2006, *Higher Education in Poland: the Meaning of the Human Factor*, „Kultura i Edukacja”, 4: 14–31.
- Antonowicz D., Brzeziński J., 2013, *Doświadczenia parametryzacji jednostek naukowych z obszaru nauk humanistycznych i społecznych 2013 – z myślą o parametryzacji 2017*, „Nauka”, 4: 51–85.
- Antonowicz D., Gorlewski B., 2011a, *Analiza wpływu uwarunkowań demograficznych na rozwój szkolnictwa wyższego do 2020 roku*, Instytut Sokratesa, Warszawa.
- Antonowicz D., Gorlewski B., 2011b, *Demograficzne Tsunami. Raport Instytutu Sokratesa na temat wpływu zmian demograficznych na szkolnictwo wyższe do 2020 roku*, Instytut Sokratesa, Warszawa.
- Antonowicz D., Kossakowski R., Szlendak T., 2015, *Aborygeni i konsumenci? O kibicowskiej wspólnocie, komercjalizacji futbolu i stadionowym apartheidzie*, IFIS PAN, Warszawa.
- Antonowicz D., Krawczyk-Radwan M., Walczak D., 2011, *Rola marki dyplomu w perspektywie niżu demograficznego w Polsce (2010–2020)*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”, 1 (37): 87–106.
- Antonowicz D., Pinheiro R., Smużewska M., 2014, *The Changing Role*

- of Students' Representation in Poland: an Historical Appraisal*, „Studies in Higher Education”, 39: 470–484.
- Antonowicz D., Simonová N., 2006, *Czech and Polish Higher Education – from Bureaucracy to Market Competition*, „Czech Sociological Review”, 42 (3): 517–536.
- Arrow K.J., 1973, *Higher Education as a Filter*, „Journal of Public Economics”, 2: 193–216.
- Askling B., 2001, *Higher Education and Academic Staff in a Period of Policy and System Change*, „Higher Education”, 41: 157–181.
- Askling B., Henkel M., 2000, *Higher Education Institutions*, [w:] M. Kogan, M. Bauer, L. Bleiklie, M. Henkel (eds.), *Transforming Higher Education. A Comparative Study*, Jessica Kingsley, London–Philadelphia.
- Bach S., Kessler I., 2012, *The Modernisation of the Public Services and Employee Relations: Targeted Change*, Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Bache I., 2006, *The Europeanization of Higher Education: Markets, Politics or Learning?*, „Journal of Common Market Studies”, 44 (2): 231–248 (doi:10.1111/j.1468-5965.2006.00621.x).
- Balcerowicz L., 1997, *Socjalizm, kapitalizm, transformacja: szkice z przełomu epok*, wyd. 1, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Baliński R., 1955, *Z dyskusji nad sytuacją w radzieckim szkolnictwie wyższym*, „Życie Szkoły Wyższej”, 10: 57–60.
- Banaszak B., 2009, *Proces boloński oczami studentów*, „Forum Akademickie”, 10.
- Banaszczyk T., 1972, *O roli uniwersytetu*, „Życie Szkoły Wyższej”, 10: 27–34.
- Bandura L., 1961, *Kurs techniki pracy umysłowej na I roku pedagogiki*, „Życie Szkoły Wyższej”, 3: 91–95.
- Baranowski B., Baranowski K., 1985, *Pierwsze lata Uniwersytetu Łódzkiego, 1945–1949*, Uniwersytet Łódzki, Łódź.
- Baranowski B., Baranowski K., 1990, *Trudne lata Uniwersytetu Łódzkiego (1949–1956)*, Uniwersytet Łódzki, Łódź.
- Bardach E., 1977, *The Implementation Game*, MIT Press, Boston MA.
- Barzelay M., Armajani B.J., 1992, *Breaking Through Bureaucracy:*

- A New Vision for Managing in Government*, University of California Press, Berkeley.
- Bath D., Smith C., 2004, *Academic Developers: An Academic Tribe Claiming their Territory in Higher Education*, „International Journal for Academic Development”, 9 (1): 9–27.
- Bauman Z., 2006, *Globalizacja: i co z tego dla ludzi wynika*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.
- Becher T., 1994, *The Significance of Disciplinary Differences*, „Studies in Higher Education”, 19: 151–161.
- Becher T., Trowler P., 1989, *Academic Tribes and Territories. Intellectual Enquiry and the Culture of Disciplines*, Open University Press/SRHE, Buckingham.
- Beck U., 2005, *Power in the Global Age: A New Global Political Economy*, Polity, Cambridge–Malden MA.
- Becker G.S., 1964, *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*, University of Chicago Press, Chicago.
- Beerkens E., 2008, *The Emergence and Institutionalisation of the European Higher Education and Research Area*, „European Journal of Education” 43: 407–425 (doi:10.1111/j.1465-3435.2008.00371.x).
- Béland D., Orenstein M.A., 2013, *International Organizations as Policy Actors: An Ideational Approach*, „Global Social Policy”, 13 (2): 125–143.
- Bell D., 2008 [1973], *The Coming of the Post-Industrial Society*, Basic Books, New York.
- Bendyk E., 2008a, *Płacz nad trumną – wywiad z Leszkiem Pacholskim*, „Polityka”, 30 września, <http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/nauka/269453,1,przekluc-ten-balon.read>.
- Bendyk E., 2008b, *Przekłuć ten balon. Rozmowa z Leszkiem Pacholskim*, „Polityka”, 28 kwietnia, <http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/nauka/269453,1,przekluc-ten-balon.read>, dostęp: 11.11.2015.
- Bennich-Björkman L., 1997, *Organising Innovative Research: The Inner Life of University Departments*, IAU and Elsevier, Oxford.
- Berdahl R., 1990, *Academic Freedom, Autonomy and Accountability in British Universities*, „Studies in Higher Education”, 15: 169–180.

- Berg B., Östergren B., 1977, *Innovations and Innovation Processes in Higher Education*, National Board of Universities and Colleges, Stockholm.
- Berman N., 1988, *Sovereignty in Abeyance: Self-Determination and International Law*, „Wisconsin International Law Journal”, 7: 52–105.
- Beveridge W., 1942, *Social Insurance and Allied Services*, Macmillan, London.
- Beveridge W., 1944, *Full Employment in a Free Society*, Allen & Unwin, London.
- Bialecki I., 1993, *Dwa cele kształcenia*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”, 1: 31–40.
- Bialecki I., 1997, *Strategie polskiej edukacji*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”, 10: 22–37.
- Bialecki I., 2008, *Międzynarodowe badania, debata i polityka edukacyjna*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”, 31: 22–33.
- Bialecki I., Dąbrowa-Szefler M. (eds.), 1994, *Changes in Higher Education in Central European Countries*, IFiS PAN, Warszawa.
- Bialecki I., Dąbrowa-Szefler M., 2009, *Polish Higher Education in Transition: Between Policy Making and Autonomy*, [w:] D. Palfreyman, T. Tapper (eds.), *Structuring Mass Higher Education: The Role of Elite Institutions*, Routledge, New York–London: 183–201.
- Bialecki I., Sikorska J., 1998, *Wykształcenie i rynek*, Wydawnictwo „Tepis”, Warszawa.
- Birnbaum R., 1983, *Maintaining Diversity in Higher Education*, 1st ed., The Jossey-Bass Higher Education Series, Jossey-Bass, San Francisco.
- Bleiklie I., 1998, *Justifying the Evaluative State: New Public Management Ideals in Higher Education*, „European Journal of Education”, 33: 299–316.
- Bleiklie I., 2007, *Systemic Integration and Macro Steering*, „Higher Education Policy”, 20: 391–412.
- Bloom A.D., 1997, *Umysł zamknięty: o tym, jak amerykańskie szkolnictwo wyższe zawiodło demokrację i zubożyło dusze dzisiejszych studentów*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań.
- Błażejowski J., 2005, *Efekt kompromisu*, „Forum Akademickie”, 2: 19–20.

- Bøås M., McNeill D. (eds.), 2004, *Global Institutions and Development: Framing the World?*, RIPE Series in Global Political Economy, Routledge, London–New York.
- Boer H. de, Enders J., Schimank U., 2007, *On the Way Towards New Public Management? The Governance of University Systems in England, the Netherlands, Austria, and Germany*, [w:] D. Jansen (ed.), *New Forms of Governance in Research Organizations. Disciplinary Approaches, Interfaces, and Integration*, Springer, Dordrecht: 137–152.
- Boer H. de, File J., 2011, *Old Wine in New Skins: The Long Evolution of Supervisory Boards in Dutch Higher Education*, [w:] *Reform of Higher Education in Europe*, Sense Publishers, Rotterdam: 159–173.
- Boer H. de, Maassen P., Weert E. de, 1999, *The Troublesome Dutch University and its Route 66 Towards a New Governance Structure*, „Higher Education Policy”, 12 (4): 329–342.
- Boli J., 1987, *World Polity Sources of Expanding State Authority and Organization, 1870–1970*, [w:] G.M. Thomas, J.W. Meyer, F.O. Ramirez, J. Boli, *Institutional Structure: Constituting State, Society, and the Individual*, Sage Publications, Newbury Park CA: 71–91.
- Boli J., Loya T.A., Loftin T., 1999, *National Participation in World-Polity Organization*, [w:] J. Boli, G.M. Thomas (eds.), *Constructing World Culture: International Nongovernmental Organizations since 1875*, Stanford University Press, Stanford CA: 50–77.
- Boli J., Thomas G.M., 1997, *World Culture in the World Polity: A Century of International Non-Governmental Organization*, „American Sociological Review”, 62: 171–190.
- Bonoli G., George V., Taylor-Gooby P., 2000, *European Welfare Futures. Towards a Theory of Retrenchment*, Polity Press, Cambridge.
- Borowicz R., 1976, *Selekcje społeczne w toku kształcenia w szkole wyższej*, IRWiR PAN, Warszawa.
- Bosanquet N., 1984, *The “Social Market Economy”: Principles behind the Policies?*, „The Political Quarterly”, 55: 245–255.
- Bourdieu P., 1989, *Social Space and Symbolic Power*, „Sociological Theory”, 7: 14–29.
- Bourdieu P., Passeron J.-C., 1990 [1977], *Reproduction in Educa-*

- tion, *Society, and Culture*, Sage Publications, London–Newbury Park CA.
- Bowden R., 2000, *Fantasy Higher Education: University and College League Tables*, „Quality in Higher Education”, 6: 41–60.
- Bowles S., Gintis H., 1976, *Schooling in Capitalist America: Educational Reform and the Contradictions of Economic Life*, Basic Books, Michigan.
- Boyer E.L., Altbach P.G., Whitelaw M.J., 1994, *The Academic Profession: An International Perspective. A Special Report*, Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching, Princeton NJ.
- Braun D., Busch A., 1999, *Public Policy and Political Ideas*, Edward Elgar Publishing, London.
- Brechelmacher A., Park E., Ates G., Campbell D.F.J., 2015, *The Rocky Road to Tenure – Career Paths in Academia*, [w:] T. Fumasoli, G. Goastellec, B.M. Kehm (eds.), *Academic Work and Careers in Europe: Trends, Challenges, Perspectives*, Springer International Publishing, Cham: 13–40.
- Brennan J., Kogan M., Teichler U. (eds.), 1996, *Higher Education and Work*, Higher Education Policy Series, J. Kingsley Publishers, London–Bristol.
- Brown P., Lauder H., 1996, *Education, Globalization and Economic Development*, „Journal of Education Policy”, 11: 1–25.
- Brown P., Lauder H., 2012, *Globalization, Knowledge, and the Myth of the Magnet Economy*, [w:] D.W. Livingstone, D. Guile (eds.), *The Knowledge Economy and Lifelong Learning*, The Knowledge Economy and Education, Sense Publishers, Rotterdam–Taipei: 117–146.
- Brown R., Carasso H., 2013, *Everything for Sale? The Marketisation of UK Higher Education*, Routledge, Milton Park–Abingdon–Oxon–New York.
- Bruce A., Lyall C., Tait J., Williams R., 2004, *Interdisciplinary Integration in Europe: The Case of the Fifth Framework Programme*, „Futures”, 36: 457–470.
- Brunsson N., Sahlin-Andersson K., 2000, *Constructing Organizations: The Example of Public Sector Reform*, „Organization Studies”, 21: 721–746.

- Brzezińska A., Brzeziński J., Elias A., 2004, *Ewaluacja a jakość kształcenia w szkole wyższej*, Wydawnictwo SWPS „Academica”, Warszawa.
- Brzeziński J., 2010a, *Podaj cegłę I*, „Forum Akademickie”, 11: 26–28.
- Brzeziński J., 2010b, *Podaj cegłę II*, „Forum Akademickie”, 12: 26–28.
- Buchbinder H., Newson J., 1990, *Corporate University Linkages in Canada. Transforming a Public Institution*, „Higher Education”, 20 (4): 355–379.
- Büchel F., Grip A. de, Mertens A., 2003, *Overeducation in Europe: Current Issues in Theory and Policy*, Edward Elgar Publishing, London.
- Buchner-Jeziorska A., Boczkowski A., 1996, *Procedury i negocjacje: jakość kształcenia w szkole wyższej*, Instytut Socjologii UŁ, Łódź.
- Buchner-Jeziorska A., Dziedziczak-Foltyn A. (red.), 2010, *Proces boloński. Ideologia i praktyka edukacyjna*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Burris V., 1983, *The Social and Political Consequences of Overeducation*, „American Sociological Review”, 48: 454–467.
- Burton-Jones A., 1999, *Knowledge Capitalism: Business, Work, and Learning in the New Economy*, Oxford University Press, Oxford (England)–New York.
- Buttler A., 1979, *Pracownicy nauki szkolnictwa wyższego oraz placówek naukowo-badawczych*, Instytut Polityki Naukowej, Postępu Technicznego i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa.
- Cahn S.M. (ed.), 2002, *The Affirmative Action Debate*, Routledge, New York.
- Calhoun C., 2006, *Pierre Bourdieu and Social Transformation: Lessons from Algeria*, „Development and Change”, 37: 1403–1415.
- Caplow T., McGee R., 1958, *The Academic Marketplace*, Doubleday, Garden City.
- Carvalho T., Bruckmann S., 2014, *Reforming Portuguese Public Sector: A Route from Health to Higher Education*, [w:] C. Musselin, P.N. Teixeira (eds.), *Reforming Higher Education*, Higher Education Dynamics, Springer, Dordrecht: 83–102.
- Cerych L., 1995, *Educational Reforms in Central and Eastern Europe*, „Journal of Higher Education in Europe”, 30 (4): 423–435.

- Cerych L., Sabatier P., 1986, *Great Expectations and Mixed Performance. The Implementation of Higher Education Reforms in Europe*, Trentham Books, Stoke-on-Trent.
- Chabbott C., Ramirez F.O., 2000, *Development and Education*, [w:] M.T. Hallinan (ed.), *Handbook of the Sociology of Education*, Plenum, New York: 163–187.
- Chevalier T., 2001, *French Academics: Between the Professions and the Civil Service*, „Higher Education”, 41: 49–75.
- Chmielecka E., 2010, *Autonomia programowa uczelni: ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego*, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa.
- Chmielecka E., Trawińska-Konador K. (red.), 2014, *Poziom 5 – brakuje ogniwo?*, Fundacja Rektorów Polskich, Warszawa.
- Chodakowska J., 1981, *Rozwój szkolnictwa wyższego w Polsce Ludowej w latach 1944–1951*, Ossolineum, Wrocław.
- Chossudovsky M., 2003, *The Globalization of Poverty and the New World Order*, Global Research, Pincourt, Québec.
- Chwirot S., 2006, *Bolonizacja*, „Forum Akademickie”, 5: 51.
- Clark B.R., 1978, *Academic Differentiation in National Systems of Higher Education*, „Comparative Education Review”, 22: 242–258.
- Clark B.R., 1983, *The Higher Education System*, University of California Press, Berkeley–Los Angeles.
- Clark B.R. (ed.), 1984, *Perspectives on Higher Education: Eight Disciplinary and Comparative Views*, University of California Press, Berkeley.
- Clark B.R., 1986, *The Higher Education System: Academic Organization in Cross-National Perspective*, University of California Press, Berkeley.
- Clark B.R., 1987, *The Academic Profession: National, Disciplinary, and Institutional Settings*, University of California Press, Berkeley.
- Clark B.R., 1996, *Diversification of Higher Education: Viability and Change*, [w:] L. Meek (ed.), *The Mockers and the Mocked: Comparative Perspectives on Differentiation, Convergence and Diversity in Higher Education*, Pergamon Press, Oxford: 16–25.
- Clark B.R., 1998, *Creating Entrepreneurial Universities: Organizational*

- Pathways of Transformation*, Issues in Higher Education, Elsevier, Oxford.
- Clark B.R., Neave G., 1992, *The Encyclopedia of Higher Education*, Pergamon Press.
- Cloete N., Bunting I., 2000, *Higher Education Transformation: Assessing Performance in South Africa*, Center for Higher Education Transformation, Pretoria.
- Cohen C., Sterba J.P., 2003, *Affirmative Action and Racial Preference: A Debate*, Point/Counterpoint Series, Oxford University Press, Oxford.
- Cohen M.D., March J.G., 1974, *Leadership and Ambiguity: The American College President*, A General Report Prepared for the Carnegie Commission on Higher Education, McGraw-Hill, New York.
- Cohen M.D., March J.G., Olsen J.P., 1972, *A Garbage Can Model of Organizational Choice*, „Administrative Science Quarterly”, 17: 1–25.
- Collins R., 1979, *The Credential Society: An Historical Sociology of Education and Stratification*, Academic Press, New York.
- Connelly J., 2000, *Captive University: The Sovietization of East German, Czech, and Polish Higher Education, 1945–1956*, UNC Press Books, Chapel Hill–London.
- Connelly J., Grüttner M. (eds.), 2005, *Universities under Dictatorship*, Pennsylvania State University Press, University Park PA.
- Cooley C., 1956 [1902], *Two Major Works: Social Organization and Human Nature and the Social Order*, Free Press, Glencoe IL.
- Corbett A., 2003, *Ideas, Institutions and Policy Entrepreneurs: Towards a New History of Higher Education in the European Community*, „European Journal of Education”, 38: 315–330.
- Corbett A., 2006, *Higher Education as a Form of European Integration: How Novel is the Bologna Process?*, „ARENA Working Papers”, 15.
- Crossley M., Holmes K., 2001, *Challenges for Educational Research: International Development, Partnerships and Capacity Building in Small States*, „Oxford Review of Education”, 27: 395–409 (doi:10.1080/03054980120067429).
- Curaj A., Scott P., Vlasceanu L., Wilson L. (eds.), 2012, *European Higher Education at the Crossroads between the Bologna Process and National Reforms*, Springer, Dordrecht.

- Czaja M., 1954, *Mobilizacja kadr dla nauki i dydaktyki hodowlanej*, „Życie Szkoły Wyższej”, 5: 7–19.
- Czarnecki K., 2013, *Nowe zarządzanie publiczne a reforma szkolnictwa wyższego w Polsce*, „Praktyka Teoretyczna”, 1 (7): 85–107.
- Czarniawska B., Sevón G. (eds.), 2009, *Global Ideas: How Ideas, Objects and Practices Travel in the Global Economy*, Advances in Organization Studies, Liber, Malmö.
- Czeżowski T., 1946, *O uniwersytecie i studiach uniwersyteckich*, UMK, Toruń.
- Dale R., 2009, *Context, Constrains and Resources in the Development of European Education Space and European Education Policy*, [w:] R. Dale, S.L. Robertson (eds.), *Globalisation and Europeanisation in Education*, Symposium Books, Oxford UK: 23–43.
- Dąbrowa-Szeffler M., 1997, *Kondycja finansowa państwowych szkół wyższych i nakłady na kształcenie*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”, 9: 80–89.
- Dąbrowa-Szeffler M., 2001, *Kadry dla nauki w Polsce: stan i perspektywy rozwoju*, Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego, Uniwersytet Warszawski, Warszawa.
- Dąbrowa-Szeffler M., Pastwa M. (red.), 1996, *Finansowanie i zarządzanie szkolnictwem wyższym: Polska – Holandia*, Wydawnictwo „Tepis”, Warszawa.
- Dearlove J., 1998, *The Deadly Dull Issue of University ‘Administration’? Good Governance, Managerialism and Organising Academic Work*, „Higher Education Policy”, 11: 59–79.
- Deem R., Brehony K.J., 2005, *Management as Ideology: The Case of “New Managerialism” in Higher Education*, „Oxford Review of Education”, 31: 217–235.
- Deklaracja bolońska, 1999, *Wspólna deklaracja ministrów edukacji, zebranych w Bolonii w dniu 19 czerwca 1999 roku*.
- Delanty G., 2001, *Challenging Knowledge: The University in the Knowledge Society*, Society for Research into Higher Education & Open University Press, Buckingham (England).
- Dibden A., 1965, *A Department of Higher Education: Problems and Prospects*, „Educational Record”, 46: 209–212.

- Dietze G., 1970, *Youth University and Democracy*, Johns Hopkins University Press, Baltimore.
- Dill D., Soo M., 2005, *Academic Quality, League Tables and Public Policy: A Cross-National Analysis of University Ranking Systems*, „Higher Education”, 49: 494–533.
- DiMaggio P.J., Powell W.W., 1983, *The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields*, „American Sociological Review”, 48: 147–160.
- DiMaggio P.J., Powell W.W., 1991, *Introduction*, [w:] W.W. Powell, P.J. DiMaggio (eds.), *The New Institutionalism in Organization Analysis*, University of Chicago Press, Chicago: 1–38.
- Dobbins M., 2012, *How Market-Oriented is French Higher Education?*, „French Politics”, 10: 134–159.
- Dobrowolski P., 2009, *Ile warte są studia?*, „Wprost”, 40: 4.
- Dolton P., Vignoles A., 1998, *Overeducation: Problem or Not?*, [w:] M. Henkel, B. Little (eds.), *Changing Relation between Higher Education and the State*, Jessica Kingsley Publishers, London: 105–124.
- Domberger S., Jensen P., 1997, *Contracting out by the Public Sector: Theory, Evidence, Prospects*, „Oxford Review of Economic Policy”, 13: 67–78.
- Donald M., 1991, *The Origin of Modern Mind. Three Stages in the Evolution of Culture and Cognition*, Harvard University Press, Boston.
- Downs A., 1957, *An Economic Theory of Democracy*, Addison Wesley, Boston.
- Dressel P., Mayhew L., 1974, *Higher Education as a Field of Study*, Jossey-Bass, San Francisco.
- Drori G., 1998, *A Critical Appraisal of Science Education for Economic Development*, [w:] W. Cobern (ed.), *Socio-Cultural Perspectives on Science Education: An International Dialogue*, Springer, Dordrecht: 49–74.
- Drori G.S., 2003, *Reformed States: Cross-National Trends in Governance*, „Stanford Journal of International Relations”, 5 (1): 23–32.
- Drori G.S., Moon H., 2006, *The Changing Nature of Tertiary Education: Cross-National Trends in Disciplinary Enrollment, 1965–1995*, [w:] D.P. Baker, A.W. Wiseman (eds.), *The Impact of Comparative*

- Education Research on Institutional Theory*, CT, JAI, Greenwich: 157–185.
- Drucker P., 2011 [1969], *The Age of Discontinuity: Guidelines to Our Changing Society*, Transaction Publishers, New Brunswick NJ.
- Duczmal W., 2006, *The Rise of Private Higher Education in Poland: Policies, Markets and Strategies*, CHEPS/UT, Enschede.
- Duczmal W., Jongbloed B., 2007, *Private Higher Education in Poland: A Case of Public-Private Dynamics*, [w:] J. Enders, B. Jongbloed (eds.), *Public-Private Dynamics in Higher Education. Expectations, Developments and Outcomes*, Transcript-Verlag, Bielefeld: 415–442.
- Dunkel T., 2009, *The Bologna Process between Structural Convergence and Institutional Diversity*, „European Journal of Vocational Training”, 46: 175–195.
- Dunleavy P., O’Leary B., 1987, *Theories of the State: The Politics of Liberal Democracy*, Macmillan Education, Basingstoke.
- Durkheim E., 2013 [1922], *Suicide. Study in Sociology*, Snowball Publishing, New York.
- Duszyński J., Szumowski M., 2012, *Nauka w Polsce w obliczu nowej perspektywy finansowej UE 2014–2020 i nowego programu ramowego tej perspektywy – Horizon 2020*, „Nauka”, 2: 43–52.
- Dyke N. van, 2005, *Twenty Years of University Report Cards*, „Higher Education in Europe”, 30 (2): 103–125.
- Dziedziczak-Foltyn A., 2011a, *Modernizacja społeczno-gospodarcza a szkolnictwo wyższe w Polsce w pryzmacie strategii imitacyjnej*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Administracji i Biznesu im. E. Kwiatkowskiego w Gdyni”, 16: 32–46.
- Dziedziczak-Foltyn A., 2011b., *Rozwój szkolnictwa wyższego w Polsce – w trzech odsłonach myśli strategicznej*, [w:] M. Chałubiński, E. Narkiewicz-Niedbalec (red.), *Nauka polska na przełomie XX i XXI wieku: recepcja teorii i wzorów instytucji. Kondycja polskiego szkolnictwa wyższego*, „Rocznik Lubuski”, 37 (1), Lubuskie Towarzystwo Naukowe, Zielona Góra: 165–182.
- Dziedziczak-Foltyn A., 2011c, *Strategie uczelniane – antycypacja, translacja czy pseudokonformizacja celów polityki rozwoju szkolnictwa wyższego?*, [w:] J. Dworak, J. Jaworski (red.), *Zarządzanie*

- szkołą wyższą. *Dylematy i wyzwania*, „Prace Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Gdańsku”, 14: 183–202.
- Dziedziczak-Foltyn A., Musiał K., 2010, *Pod znakiem jakości – priorytet w kształtowaniu polityki szkolnictwa wyższego w krajach nordyckich i w Polsce*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”, 1–2 (35–36): 30–59.
- EC, 1991, *Memorandum on Higher Education in the European Community*, European Commission, Brussels.
- EC, 2003, *The Role of Universities in the Europe of Knowledge*, European Commission, Brussels.
- El-Khawas E., 2000, *Research, Policy and Practice: Assessing Their Actual and Potential Links*, [w:] J. Sadlak, P.G. Altbach (eds.), *Higher Education Research at the Turn of the New Century*, OECD, Paris: 37–46.
- El-Khawas E., 2005, *The Push for Accountability: Policy Influences and Actors in American Higher Education*, [w:] Å. Gornitzka, M. Kogan, A. Amaral (eds.), *Reform and Change in Higher Education. Analysing Policy Implementation*, Springer, Dordrecht: 287–305.
- Enders J., 2001, *A Chair System in Transition: Appointments, Promotions, and Gate-Keeping in German Higher Education*, „Higher Education”, 41: 3–25.
- Enders J., 2004, *Higher Education, Internationalisation, and the Nation-State: Recent Developments and Challenges to Governance Theory*, „Higher Education”, 47: 361–382.
- Enders J., Teichler U., 1997, *A Victim of Their Own Success? Employment and Working Conditions of Academic Staff in Comparative Perspective*, „Higher Education”, 34: 347–372.
- Enders J., Weert E. de (eds.), 2009, *The Changing Face of Academic Life: Analytical and Comparative Perspectives*, Issues in Higher Education, Palgrave Macmillan, New York.
- Esping-Andersen G., 1996, *Welfare States in Transition National Adaptations in Global Economies*, Sage Publications, London–Thousand Oaks CA.
- Etzkowitz H., 1983, *Entrepreneurial Scientists and Entrepreneurial Universities in American Academic Science*, „Minerva”, 21 (2): 198–233.

- Etzkowitz H., 1989, *Entrepreneurial Science in the Academy: A Case of the Transformation of Norms*, „Social Problems”, 36 (1): 14–29.
- European Council, 2000, *Lisbon European Council 23 and 24 March 2000 Presidency Conclusions*.
- Ewing J., Stickler H., 1964, *Progress in the Development of Higher Education as a Field of Professional Graduate Study and Research*, „Journal of Teacher Education”, 15: 397–403.
- Falk R., Kratochwil F., Mendlovitz S. (eds.), 1985, *International Law: A Contemporary Perspective*, Westview Press, Boulder CO.
- Franckmann E., 1997, *Research on Higher Education in Western Europe: From Policy Advice to Self-Reflection*, [w:] J. Sadlak, P.G. Altbach (eds.), *Higher Education Research at the Turn of the New Century*, OECD, Paris: 3–23.
- Frank D.J., 1999, *The Social Bases of Environmental Treaty Ratification, 1900–1960*, „Sociological Inquiry”, 69 (4): 523–550.
- Frank D.J., Hironaka A., Schofer E., 2000, *The Nation-State and the Natural Environment over the Twentieth Century*, „American Sociological Review”, 65 (1): 96–116.
- Freeman R., 1984, *Strategic Management: A Stakeholder Approach*, Pitman, Boston, MA.
- Fulton O., Santiago P., Edquist C., El-Khawass E., Hackl E., 2007, *The Automatic Review of Higher Education in Poland*, OECD, Paris.
- Gabler J., Frank D.J., 2005, *The Natural Sciences in the University: Change and Variation over the 20th Century*, „Sociology of Education”, 78: 183–206.
- Gadacz T., 2002, *W poszukiwaniu utraconego mistrza*, „Res Publica Nowa”, 11: 24–27.
- Gerth H., Mills W. (eds.), 1946, *From Max Weber: Essays in Sociology*, Oxford University Press, Oxford.
- Gibbons M., Limoges C., Nowotny H., Schwartzman S., Scott P., Trow M., 1994, *The New Production of Knowledge: The Dynamics of Science and Research in Contemporary Societies*, Sage Publications, London–Thousand Oaks CA.
- Gilligan C., 1977., *In a Different Voice: Women's Conceptions of Self and of Morality*, „Harvard Educational Review”, 47 (4): 481–517.
- Gilowska Z., Mierzwa A., Misiąg W., 1997, *Stan i kierunki reformy sek-*

- tora publicznego w Polsce*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk.
- Goćkowski J., 1999, *Uniwersytet i tradycja w nauce*, Wydawnictwo Secesja, Kraków.
- Goedegebuure L., 2010, *Unitary, Binary and Other National Systems of Higher Education: From Stratification to Classification*, [w:] E.L. Baker, P.L. Peterson, B. McGaw (eds.), *International Encyclopaedia of Education*, Elsevier, Oxford.
- Goedegebuure L., Kaiser F., Maassen P., Meek L., Vught F. van, Weert E. de (eds.), 1994, *Higher Education Policy: An International Comparative Perspective*, Pergamon Press, Oxford.
- Goldman M., 2001, *Constructing an Environmental State: Eco-Governmentality and Other Transnational Practices of a "Green" World Bank*, „Social Problems”, 48 (4): 499–523.
- Goodchild L., 1991, *Higher Education as a Field of Study: Its Origins, Programs, and Purposes, 1893–1960*, „New Directions for Higher Education”, 76: 15–32.
- Gore T., 1973, *U68: A Swedish Report*, „Industrial and Commercial Training”, 5: 483–485.
- Gornitzka Å., Kogan M., Amaral A., 2005, *Reform and Change in Higher Education. Analysing Policy Implementation*, Springer, Dordrecht.
- Gornitzka Å., Maassen P., Olsen J.P., Stensaker B., 2007, *Europe of Knowledge: Search for a New Pact*, [w:] P. Maassen, J.P. Olsen (eds.), *University Dynamics and European Integration*, Springer, Dordrecht: 181–214.
- Gorzka G., 1994, *Reforms in Higher Education – a Challenge to East and West*, [w:] I. Białecki, M. Dąbrowa-Szeffler (eds.), *Changes in Higher Education in Central European Countries*, IFiS PAN, Warszawa: 4–7.
- Górniak J. (red.), 2015, *Diagnoza szkolnictwa wyższego*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
- Grala D.T., 2005, *Reformy gospodarcze w PRL, 1982–1989: próba uratowania socjalizmu*, TRIO, Warszawa.
- Greve C., Flinders M., Thiel S. van, 1999, *Quangos – What's in a Name? Defining Quangos from a Comparative Perspective*, „Governance”, 12: 129–146.

- Gulczyńska H., Jastrząb-Mrozicka M., 1994, *Wartości wykształcenia a dążenia edukacyjne*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”, 4: 57–75.
- Gumport P., 2000, *Academic Restructuring: Organizational Change and Institutional Imperatives*, „Higher Education”, 39: 67–91.
- Guri-Rosenblint S., Sebkova H., 2004, *Diversification of Higher Education Systems: Patterns, Trends and Impacts*, „UNESCO Forum Occasional Papers”, 6: 41–71.
- GUS [1997–2014], *Szkoły wyższe i ich finanse w [1996–2015] roku*, GUS, Warszawa.
- Habermas J., 2001, *The Postnational Constellation. Political Essays*, MIT Press, Cambridge MA.
- Habermas J., 2006, *Time of Transitions*, Polity Press, Cambridge.
- Hall S., 1891, *Editorial*, „Pedagogical Summary”: 310–326.
- Halsey A., 1986, *Change in British Society*, Oxford University Press, Oxford.
- Halsey A., Trow M., 1969, *Attitudes to Expansion*, „Higher Education Review”, 2 (1): 162–166.
- Harvey D., 2011, *A Brief History of Neoliberalism*, reprinted, Oxford University Press, Oxford.
- Harvey L., Knight P.T., 1996, *Transforming Higher Education*, Open University Press, Buckingham.
- Hasse R., Krücken G., 2005, *Neo-Institutionalismus*, Transcript-Verlag, Bielefeld.
- Hazelkorn E., 2009, *Rankings and the Battle for World-Class Excellence: Institutional Strategies and Policy Choices*, „Higher Education Management and Policy”, 21 (1): 2–22.
- Hazelkorn E., 2011, *Rankings and the Reshaping of Higher Education. The Battle for World-Class Excellence*, Palgrave Macmillan, New York.
- Hazelkorn E., 2015, *Rankings and the Reshaping of Higher Education. The Battle for World-Class Excellence*, Palgrave, London.
- Hecló H., 1972, *Review Article: Policy Analysis*, „British Journal of Political Science”, 2 (1): 83–108.
- Heins V., 2008, *Nongovernmental Organizations in International Society. Struggles over Recognition*, Palgrave Macmillan, New York.
- Held D., Koenig-Archibugi M., 2004, *Global Governance and Public Accountability*, Wiley-Blackwell, Chichester.

- Henkel M., 1997, *Academic Values and the University as Corporate Enterprise*, „Higher Education Quarterly”, 51: 134–143.
- Henkel M., Askling B., 2006, *Higher Education Institutions*, [w:] M. Kogan, M. Henkel, P.M. Bauer, P.I. Bleiklie (eds.), *Transforming Higher Education*, Higher Education Dynamics, Springer, Dordrecht: 85–100.
- Henkel M., Little B., 1999, *Changing Relationship between Higher Education and the State*, Jessica Kingsley Publishers, London–Philadelphia.
- HMSO, 1963, *The Robbins Report*, HMSO Cmnd. 2154, London.
- Hollingshead A., 1949, *Elmtown's Youth*, John Wiley, New York.
- Hood C., 1991, *A Public Management for All Seasons?*, „Public Administration”, 69: 3–19 (doi:10.1111/j.1467-9299.1991.tb00779.x).
- Hopkins T.K., Wallerstein I.M., 1982, *World-Systems Analysis: Theory and Methodology*, Explorations in the World Economy, Sage Publications, Beverly Hills CA.
- Hout W., 1993, *Capitalism and the Third World: Development, Dependence and the World System*, Edward Elgar, Aldershot–Hants (England)–Brookfield Vt.
- Huber E., Stephens J.D., 2001, *Development and Crisis of the Welfare State: Parties and Policies in Global Markets*, 1st ed., University of Chicago Press, Chicago.
- Hübner P., 1992a, *Polityka naukowa w Polsce w latach 1944–1953: geneza systemu*, t. 1–2, Ossolineum, Wrocław.
- Hübner P., 1992b, *Tworzenie ustaw o nauce w latach 1989–1991*, „Nauka Polska”, 26: 123–153.
- Hübner P., 1994, *Siła przeciw rozumowi: losy Polskiej Akademii Umiejętności w latach 1939–1989*, Wydawnictwo Secesja, Kraków.
- Hübner P., 1996, *Nauki społeczne i humanistyka – mechanizmy zniewolenia*, [w:] B. Otwinowska, J. Żaryn (red.), *Polacy wobec przemocy 1944–1956*, „Editions Spotkania”, Warszawa: 276–306.
- Hübner P., 1997, *Stalinowskie „czystki” w nauce polskiej*, [w:] R. Bäcker, P. Hübner (red.), *Skryte oblicze systemu komunistycznego. U źródeł zła...*, DiG, Warszawa: 211–224.
- Hübner P., 2002, *Zmiany w systemie szkolnictwa wyższego w Polsce (1960–1970)*, „Nauka Polska”, 11: 131–169.

- Hübner P., 2004, *Metody zniewalania środowiska akademickiego*, „Zagadnienia Naukoznawstwa”, 4: 541–555.
- Hübner P., 2011, *Kotarbiński versus Chałasiński*, „Forum Akademickie”, 4: 66.
- Hübner P., 2013, *Zwierciadło nauki: mała encyklopedia polskiej nauki akademickiej*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków.
- Huisman J., 1995, *Differentiation, Diversity, and Dependency in Higher Education: A Theoretical and Empirical Analysis*, Uitgeverij Lemma BV, Utrecht.
- Huisman J., Vught F.A. van, 2009, *Diversity in European Higher Education: Historical Trends and Current Policies*, [w:] F.A. van Vught (ed.), *Mapping the Higher Education Landscape: Towards a European Classification of Higher Education*, Springer, Dordrecht: 17–37.
- Huisman J., Wende M. van der, 2004, *The EU and Bologna: Are Supra and International Initiatives Threatening Domestic Agendas?*, „European Journal of Education”, 39 (3): 269–357.
- Huisman J., Wende M. van der (eds.), 2005, *On Cooperation and Competition II: Institutional Responses to Internationalisation, Europeanisation and Globalisation*, Lemmens, Bonn.
- Jablecka J., 1993, *Jaka autonomia?*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”, 1: 5–7.
- Jablecka J., 1994, *Reflections on the Polish Higher Education*, [w:] I. Białycki, M. Dąbrowa-Szeffler (eds.), *Changes in Higher Education in Central European Countries*, IFiS PAN, Warszawa: 11–25.
- Jablecka J., 1998, *Zmiany w systemach zarządzania uniwersytetami w wybranych krajach Europy*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”, 12: 30–50.
- Jablecka J., 2002, *Menedżeryzm i państwo ewaluacyjne – zmiany w zarządzaniu uniwersytetami na przykładzie Wielkiej Brytanii*, [w:] M. Wójcicka (red.), *Dywersyfikacja w szkolnictwie wyższym*, Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa: 63–81.
- Jablecka J., 2009, *Finansowanie badań ze źródeł publicznych: rady badawcze, instrumenty finansowania, ewolucja systemu w Polsce*, Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa.

- Jabłońska-Skinder H., 1988, *Badania nad szkolnictwem wyższym w Polsce w latach 1976–1986*, „Życie Szkoły Wyższej”, 5: 3–13.
- Jaczewski B., 1978, *Polityka naukowa państwa polskiego w latach 1918–1939*, PWN, Warszawa.
- Jajszczyk A., 2008, *Polskie uniwersytety potrzebują reanimacji*, „Rzeczpospolita”, 26 lutego.
- Jajszczyk A., Kalisz J., 2005, *Dość naukowego pozorantwa*, „Rzeczpospolita”, 22 czerwca.
- Jakobi A.P., 2007, *The Knowledge Society and Global Dynamics in Education Politics*, „European Educational Research Journal”, 6: 39–51.
- Jallade J.-P., 1992, *Undergraduate Higher Education in Europe: Towards a Comparative Perspective*, „European Journal of Education”, 27: 121–144 (doi:10.2307/1502669).
- Jałowiecki B., Mync A., Hryniewicz J., 1992, *Ucieczka mózgow ze szkolnictwa wyższego i nauki: raport z badań*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa.
- Janczewska M., 2008, *Uniwersytety produkują bezrobotnych*, „Dziennik”, 11 kwietnia.
- Jaroszyński M., 1954, *Pracownicy nauki wobec wyborów do rad narodowych*, „Życie Szkoły Wyższej”, 11: 10–14.
- Jaroszyński M., Litwin J., Taborski W., 1955, *Prawo szkół wyższych*, PWN, Warszawa.
- Jastrzębski J., 2013, *Państwowe szkolnictwo akademickie II Rzeczypospolitej: zagadnienia systemowe*, Księgarnia Akademicka, Kraków.
- Jepperson R.L., 2002, *Political Modernities: Disentangling Two Underlying Dimensions of Institutional Differentiation*, „Sociological Theory”, 20: 61–85.
- Jones P.W., 2007, *World Bank Financing of Education: Lending, Learning and Development*, Routledge, London–New York.
- Jones S., 2003, *Measuring the Quality of Higher Education: Linking Teaching Quality Measures at the Delivery Level to Administrative Measures at the University Level*, „Quality in Higher Education”, 9 (3): 223–229.
- Kaczmarek J., 1954, *Nowe formy współpracy naukowców z robotnikami na terenie województwa krakowskiego*, „Życie Szkoły Wyższej”, 10: 58–66.

- Kaczmarek J., 1974, *Stan i zadania szkół wyższych w XXX roku ich działalności w PRL*, „Życie Szkoły Wyższej”, 12: 13–60.
- Karran T., 2007, *Academic Freedom in Europe: A Preliminary Comparative Analysis*, „Higher Education Policy”, 20: 289–313.
- Karwacki A., 1996, *Relacje funkcji i kompetencji władz akademickich i administracji uczelnianej*, [w:] M. Dąbrowa-Szeffler, M. Pastwa (red.), *Finansowanie i zarządzanie szkolnictwem wyższym: Polska – Holandia*, Wydawnictwo „Tepis”, Warszawa: 29–39.
- Kauko J., 2013, *Complexity in Higher Education Politics: Bifurcations, Choices and Irreversibility*, „Studies in Higher Education”, 39 (9): 1–17.
- Keeling R., 2006, *Agenda: the European Commission's Expanding Role in Higher Education Discourse*, „European Journal of Education”, 41 (2): 203–223.
- Kehm B.M., Pasternack P., 2009, *The German “Excellence Initiative” and Its Role in Restructuring the National Higher Education Landscape*, [w:] D. Palfreyman, T. Tapper (eds.), *Structuring Mass Higher Education: The Role of Elite Institutions*, Routledge, New York–London: 113–129.
- Kellough J.E., 2006, *Understanding Affirmative Action: Politics, Discrimination, and the Search for Justice*, Georgetown University Press, Washington D.C.
- Kempner K., Loureiro A., 2002, *The Global Politics of Education: Brazil and the World Bank*, „Higher Education”, 43: 331–354.
- Keynes J.M., 1936, *The General Theory of Employment, Interest and Money*, Macmillan, London.
- Keynes J.M., 2011. *The General Theory of Employment, Interest and Money*, CreateSpace Independent Publishing Platform, New York.
- Kickert W., 1995, *Steering at a Distance: A New Paradigm of Public Governance in Dutch Higher Education*, „Governance”, 8: 135–157.
- KiS, 2012, *Intencje i skutki reformy szkolnictwa wyższego – dyskusja redakcyjna*, „Kultura i Społeczeństwo”, 56 (1): 1–36.
- Kivinen O., Nurmi J., Salminiitty R., 2000, *Higher Education and Graduate Employment in Finland*, „European Journal of Education”, 35: 165–177.

- Klein N., 2009, *The Shock Doctrine the Rise of Disaster Capitalism*, Vintage Canada, Toronto.
- Klemenčič M., 2012, *Student Representation in Western Europe: Introduction to the Special Issue*, „European Journal of Higher Education”, 2: 2–19.
- Kluczyński J. (red.), 1984, *Prognoza rozwoju szkolnictwa wyższego*, Instytut Polityki Naukowej, Postępu Technicznego i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa.
- Kluczyński J. (red.), 1986a, *Perspektywy kształcenia w szkolnictwie wyższym*, PWN, Warszawa.
- Kluczyński J., 1986b, *Szkolnictwo wyższe w czterdziestoleciu Polski Ludowej*, PWN, Warszawa.
- Koelsch W., 1987, *Clark University: A Narrative History, 1887–1987*, Clark University Press, Worcester.
- Kogan M., Bauer M., Bleiklie I., Henkel M. (eds.), 2000, *Transforming Higher Education: A Comparative Study*, Jessica Kingsley Publishers, London–Philadelphia.
- Kogan M., Bauer M., Bleiklie I., Henkel M. (eds.), 2006, *Transforming Higher Education: A Comparative Study*, Springer, Dordrecht.
- Kogan M., Hanney S., 2000, *Reforming Higher Education*, Higher Education Policy Series, 50.
- Kołodko G.W., 1992, *Transformacja polskiej gospodarki: sukces czy porażka?*, BGW, Warszawa.
- Koper S., 2013, *Dwudziestolecie międzywojenne. Rządy Sanacji 1926–1935*, Edipresse Polska, Bellona, Warszawa.
- Kostanecki K., Sierpiński W., Kutrzeba S., Ujejski J., Chrzanowski W., Sosnowski J., 1933, *Przemówienia na Posiedzeniu Sejmowej Komisji Oświaty w dniu 21 stycznia 1933 roku w sprawie Ustawy o szkołach akademickich*, L. Anczyc i Spółka, Kraków.
- Kot S., 1927, *Jak pogodzić ze sobą dwie równoległe funkcje szkół akademickich: przygotowanie młodzieży do zawodów praktycznych i pracę naukowo-twórczą?*, „Nauka Polska”, 8: 37–43.
- Kowalik T., 2000, *Współczesne systemy ekonomiczne: powstawanie, ewolucja, kryzys*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego, Warszawa.

- Kowalska E., 2013, *Zmiana w szkolnictwie wyższym: studium przypadków*, Impuls, Kraków.
- Kozyr-Kowalski S., 2005, *Uniwersytet a rynek*, seria Socjologia, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.
- Krasiewicz B., 1976, *Odbudowa szkolnictwa wyższego w Polsce Ludowej w latach 1944–1948*, Ossolineum, Wrocław.
- KRASP, 2009, *Strategia rozwoju szkolnictwa wyższego 2010–2020: projekt środowiskowy*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- KRASP, 2013, *Stanowisko KRASP w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy prawo o szkolnictwie wyższym oraz o zmianie niektórych innych ustaw 16 lipca 2013*, KRASP, Warszawa.
- Krassowska E., 1958, *Z działalności Komitetu Naukowego Obchodu 40-lecia Rewolucji Październikowej*, „Życie Szkoły Wyższej”, 12: 68–80.
- Kraśniewski A., 2006, *Proces Boloński: dokąd zmierza europejskie szkolnictwo wyższe?*, MNiSW, Warszawa.
- Kreysing M., 2002, *Autonomy, Accountability, and Organizational Complexity in Higher Education: the Goettingen Model of University Reform*, „Journal of Educational Administration”, 40: 552–560.
- Krücken G., Drori G.S. (eds.), 2010, *World Society: The Writings of John W. Meyer*, Oxford University Press, Oxford.
- Kruszewski K., 1964, *Wykład akademicki*, „Życie Szkoły Wyższej”, 10: 22–30.
- Kruszewski K., 1969, *O metodzie badania opinii studentów o zajęciach dydaktycznych*, „Dydaktyka Szkoły Wyższej”, 1 (5): 153–169.
- Kuczamszewski J., 2008, *Ile słodyczy, ile goryczy?*, „Forum Akademickie”, 1.
- Kuhn T.S., 1962, *The Structure of Scientific Revolutions*, University of Chicago Press, Chicago.
- Kurczewska J. (red.), 1999, *Zmiana społeczna. Teorie i doświadczenia polskie*, IFiS PAN, Warszawa.
- Kurzydłowski K., 2014, *Uwłaszczenie naukowców coraz bliżej*, „Rzeczpospolita”, „Prawo Co Dnia”, 23 kwietnia.
- Kutrzeba S., 1920, *Nauka a państwo*, „Nauka Polska”, 3: 83–96.
- Kwaśniewicz W., Bokszański Z., Kojder A. (red.), 2000, *Encyklopedia socjologii*, t. 3: O–R, wyd. 1, Oficyna Naukowa, Warszawa.

- Kwiatkowski S., 1982, *Nauka i szkolnictwo wyższe w kontekście reformy gospodarki*, „Życie Szkoły Wyższej”, 3–4: 11–27.
- Kwiek M., 2000, *Poza uniwersytet nowoczesny?*, „Forum Akademickie”, 1: 26–28.
- Kwiek M., 2001, *Social and Cultural Dimensions of the Transformation of Higher Education in Central and Eastern Europe*, „Higher Education in Europe”, 26: 399–410.
- Kwiek M., 2003a, *Academe in Transition: Transformations in the Polish Academic Profession*, „Higher Education”, 45: 455–476.
- Kwiek M., 2003b, *The State, the Market, and Higher Education*, [w:] M. Kwiek (ed.), *The University, Globalization, Central Europe*, Peter Lang, Frankfurt am Main–New York: 71–115.
- Kwiek M., 2005, *The University and the State in a Global Age: Renegotiating the Traditional Social Contract?*, „European Education Research Journal”, 4: 324–342.
- Kwiek M., 2006, *The University and the State*, Peter Lang, Frankfurt am Main.
- Kwiek M., 2009, *The Two Decades of Privatization in Polish Higher Education. Cost-Sharing, Equity, and Access*, [w:] J. Knight (ed.), *Financing Access and Equity in Higher Education*, Sense Publishers, Rotterdam–Boston–Taipei.
- Kwiek M., 2010, *Transformacje uniwersytetu*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.
- Kwiek M., 2012a, *Changing Higher Education Policies: From the Deinstitutionalization to the Reinstitutionalization of the Research Mission in Polish Universities*, „Science and Public Policy”, 39: 641–654.
- Kwiek M., 2012b, *The Growing Complexity of the Academic Enterprise in Europe: A Panoramic View*, „European Journal of Higher Education”, 2: 112–131.
- Kwiek M., 2012c, *Higher Education Reforms and Their Socio-Economic Contexts: Shifting Funding Regimes and Competing Social Narratives*, [w:] M. Kwiek, P. Maassen (eds.), *National Higher Education Reforms in a European Context: Comparative Reflections on Poland and Norway*, Peter Lang, Frankfurt am Main: 155–178.
- Kwiek M., 2012d, *The Public/Private Dynamics in Polish Higher Edu-*

- cation. Demand-Absorbing Private Sector Growth and Its Implications*, [w:] M. Kwiek, P. Maassen (eds.), *National Higher Education Reforms in a European Context: Comparative Reflections on Poland and Norway*, Higher Education Research and Policy, Peter Lang, Frankfurt am Main: 87–111.
- Kwiek M., 2014a, *Structural Changes in the Polish Higher Education System (1990–2010): A Synthetic View*, „European Journal of Higher Education”, 4: 266–280.
- Kwiek M., 2014b, *Uniwersytet jako „wspólnota badaczy”?* Polska z europejskiej perspektywy porównawczej i ilościowej, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”, 2 (40): 71–100.
- Kwiek M., Antonowicz D., 2013, *Academic Work, Working Conditions and Job Satisfaction*, [w:] U. Teichler, E.A. Höhle (eds.), *The Work Situation of the Academic Profession in Europe: Findings of a Survey in Twelve Countries*, Springer, Dordrecht: 37–54.
- Kwiek M., Antonowicz D., 2015, *The Changing Paths in Academic Careers in European Universities: Minor Steps and Major Milestones*, [w:] T. Fumasoli, G. Goastellec, B.M. Kehm (eds.), *Academic Work and Careers in Europe: Trends, Challenges, Perspectives*, Springer, Dordrecht: 41–68.
- Kwiek M., Maassen P. (eds.), 2012, *National Higher Education Reforms in a European Context: Comparative Reflections on Poland and Norway*, Higher Education Research and Policy, Peter Lang, Frankfurt am Main.
- Kyvik S., 2004, *Structural Changes in Higher Education Systems in Western Europe*, „Higher Education in Europe”, 29 (3): 393–409.
- Kyvik S., 2005, *The Implementation of Norwegian College Reform*, [w:] Å. Gornitzka, M. Kogan, A. Amaral A. (eds.), *Reforms and Changes in Higher Education*, Springer, Dordrecht: 69–83.
- Kyvik S., Skodvin O.-J., 2003, *Research in the Non-University Higher Education Sector – Tensions and Dilemmas*, „Higher Education”, 45: 203–222.
- Laegreid P., Christensen T., 2013, *The Ashgate Research Companion to New Public Management*, Ashgate Publishing, Ltd.
- Lambert R., Butler N., 2006, *The Future of European Universities: Renaissance or Decay?*, Centre for European Reform, London.

- Lan Z., Rosenbloom D.H., 1992, *Editorial: Public Administration in Transition?*, „Public Administration Review”, 52: 535–537.
- Lane J.-E., 2000, *New Public Management*, Routledge, London.
- Lasswell H., 1951, *The Policy Orientation*, [w:] D. Lerner, H. Lasswell (eds.), *The Policy Sciences Recent Developments in Scope and Method*, Stanford University Press, Stanford: 3–15.
- Latour B., 1986, *The Powers of Association*, [w:] J. Law (ed.), *Power, Action and Belief*, Routledge, London: 261–277.
- Lauder H. (ed.), 2006, *Education, Globalization, and Social Change*, Oxford University Press, Oxford–New York.
- Leibfried S. (ed.), 2001, *Welfare State Futures*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Leisytyė L., Kizniene D., 2006, *New Public Management in Lithuania's Higher Education*, „Higher Education Policy”, 19: 377–396.
- Leja K. (red.), 2008, *Spoleczna odpowiedzialność uczelni*, Katedra Zarządzania Wiedzą i Informacją, Wydział Zarządzania i Ekonomii, Politechnika Gdańska, Gdańsk.
- Leszczycki S., 1946, *Tezy na temat sieci szkół wyższych w Polsce*, „Życie Nauki, 11–12: 420–430.
- Levy D.C., 1986, *Higher Education and the State in Latin America: Private Challenges to Public Dominance*, University of Chicago Press, Chicago.
- Lindensjo B., 1984, *U 68 – A Study of the Origins of the Reform of Higher Education (Sweden)*, „Western European Education”, 16: 61–74.
- Lohman W. (red.), 2006, *Sukces w nauce*, Fundacja na rzecz Nauki Polskiej, Kraków–Warszawa.
- Ludkiewicz Z. (red.), 1980, *Losy absolwentów szkół wyższych w PRL, NRD, CSRS, WRI*, Instytut Polityki Naukowej, Postępu Technicznego i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa.
- Luhmann N., 1994, *Teoria polityczna państwa bezpieczeństwa socjalnego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Lutosiński K., 1927, *Zagajenie Prezesa Kasy Mianowskiego*, „Nauka Polska”, 8: 1–5.
- Lutostański K., 1991, *Narodowy Spis Powszechny: poziom wykształcenia ludności Polski 1970–1988*, GUS, Warszawa.

- Luttwak E., 2000, *Turbokapitalizm: zwycięzcy i przegrani światowej gospodarki*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław.
- Lynd S., Lynd H., 1929, *Middletown*, Harcourt, Brace, New York.
- Lynd S., Lynd H., 1937, *Middletown in Transition*, Harcourt, Brace, New York.
- Maassen P., 2009, *The Modernisation of European Higher Education*, [w:] A. Amaral, I. Bleiklie, C. Musselin (eds.), *From Governance to Identity*, Higher Education Dynamics, Springer, Dordrecht: 95–112.
- Maassen P., Cloete N., 2006, *Global Reform Trends in Higher Education*, [w:] N. Cloete, P. Maassen, R. Fehnel, T. Moja, T. Gibbon, H. Perold (eds.), *Transformation in Higher Education*, Higher Education Dynamics, Springer, Dordrecht: 7–33.
- Maassen P., Gornitzka Å., 2012, *University Reform and the Nordic Model*, [w:] P. Maassen, M. Kwiek (eds.), *National Higher Education Reforms in a European Context: Comparative Reflections on Poland and Norway*, Higher Education Research and Policy, Peter Lang, Frankfurt am Main: 111–127.
- Maassen P., Olsen J.P. (eds.), 2007, *University Dynamics and European Integration*, Springer, Dordrecht.
- Maassen P., Vught F. van (eds.), 1996, *Inside Academia: New Challenges for the Academic Profession*, Management en beleid in het hoger onderwijs, De Tijdstroom, Utrecht.
- Mackie D., Martin J., Thomson K., 1995, *Autonomy versus Accountability: Maintaining the Delicate Balance*, „Tertiary Education and Management”, 1: 62–71.
- Mahoney J., 2001, *Path-Dependent Explanations of Regime Change: Central America in Comparative Perspective*, „Studies in Comparative International Development”, 36: 111–141.
- Maiworm F., Sosa W., Teichler U., 1996, *The Context of ERASMUS: A Survey of Institutional Management and Infrastructure in Support of Mobility and Cooperation*, Wissenschaftliches Zentrum für Berufs- und Hochschulforschung, Universität Gesamthochschule Kassel, Kassel.
- Majewska B. (ed.), 2007, *Nauka i państwo*, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław.

- Manacorda M., Robinson P., 1995, *Qualifications and the Labour Market in Britain: 1984–1994 Skill Biased Change in the Demand for Labour or Credentialism?*, Centre for Economic Performance, London School of Economics and Political Science, London.
- Mannheim K., 1986 [1925], *Conservatism. A Contribution to the Sociology of Knowledge*, Routledge & Kegan Paul, London.
- March J.G., Olsen J.P., 1976, *Ambiguity and Choice in Organizations*, Universitetsforlaget, Bergen.
- March J.G., Olsen J.P., 2004, *The Logic of Appropriateness*, „ARENA Working Papers”, 9: 1–28.
- Marcinkowski J., Kulesza K., 2008, *Uniwersytet Potiomkinowski obiecuje innowacje*, „Rzeczpospolita”, 18 kwietnia.
- Marginson S., 1987, *Free Market Education*, „Australian University Review”, 30: 12–15.
- Marginson S., 1997a, *Imagining Ivy: Pitfalls in the Privatization of Higher Education in Australia*, „Comparative Education Review”, 41: 460–480.
- Marginson S., 1997b, *Steering from a Distance: Power Relations in Australian Higher Education*, „Higher Education”, 34: 63–80.
- Marginson S., 2006, *Engaging Democratic Education in the Neoliberal Age*, „Educational Theory”, 56: 205–219.
- Marginson S., Rhoades G., 2002, *Beyond National States, Markets, and Systems of Higher Education: A Glonacal Agency Heuristic*, „Higher Education”, 43: 281–309.
- Marginson S., Wende M. van der, 2007, *To Rank or To Be Ranked: The Impact of Global Rankings in Higher Education*, „Journal of Studies in International Education”, 11: 306–329.
- Markiewicz W., 1985, *Przed III Kongresem Nauki Polskiej*, „Życie Szkoły Wyższej”, 7–8: 11–15.
- Marwick A., 1998, *The Sixties: Cultural Revolution in Britain, France, Italy, and the United States, c. 1958–c. 1974*, Oxford University Press, Oxford.
- Mayer P., 2011, *Higher Education Reform in South Korea and the Transformation of University Governance*, [w:] W. Pascha, C. Storz, M. Taube (eds.), *Institutional Variety in East Asia*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham.

- Mazurkiewicz M., 1982, *Samodzielność i samorządność szkoły wyższej w świetle nowej ustawy*, „Życie Szkoły Wyższej”, 11: 7–21.
- McGrail M.R., Rickard C.M., Jones R., 2006, *Publish or Perish: A Systematic Review of Interventions to Increase Academic Publication Rates*, „Higher Education Research and Development”, 25: 19–35.
- McLaughlin K., Osborne S.P., Ferlie E., 2002, *New Public Management: Current Trends and Future Prospects*, Routledge, London.
- McNeely C.L., 1995, *Constructing the Nation-State: International Organization and Prescriptive Action*, Greenwood Publishing Group, Westport CT.
- MEN, 1995, *Szkolnictwo wyższe i nauka. Stan – perspektywy – zagrożenia*, Raport Departamentu Szkolnictwa Wyższego MEN.
- Merritt D.J., Reskin B.F., 1997, *Sex, Race, and Credentials: The Truth about Affirmative Action in Law Faculty Hiring*, „Columbia Law Review”, 97: 199–311.
- Merton R.K., 2002, *Teoria socjologiczna i struktura społeczna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Meter D. van, Horn C. van, 1975, *The Policy Implementation Process. Conceptual Framework*, „Administration & Society”, 6 (4): 445–488.
- Metzger W., 1987, *Profession and Constitution: Two Definitions of Academic Freedom in America*, „Texas Law Review”, 66: 1265–1322.
- Meyer-Bisch P., 2001, *Social Actors and Sovereignty in IGOs*, „International Social Science Journal”, 53: 611–619.
- Meyer H.-D., Mitchell D., Crowson R., Shipps D. (eds.), 2011, *Shaping Education Policy. Power and Process*, Routledge, New York
- Meyer H.-D., Rowan B., 2012, *The New Institutionalism in Education*, SUNY Press, New York.
- Meyer J., 1970, *High School Effects on College Intentions*, „American Journal of Sociology”, 76: 59–70.
- Meyer J., 1977, *The Effects of Education as an Institution*, „American Journal of Sociology”, 83: 55–77.
- Meyer J.W., 2006, *World Models, National Curricula, and the Centrality of the Individual*, [w:] A. Benavot, C. Braslavsky (eds.), *School Knowledge in Comparative and Historical Perspective: Changing*

- Curricula in Primary and Secondary Education*, Springer, Dordrecht: 259–271.
- Meyer J.W., Boli J., Thomas G.M., Ramirez F.O., 1997, *World Society and the Nation-State*, „American Journal of Sociology”, 103: 144–181.
- Meyer J.W., Frank D., Hironaka A., Schofer E., Tuma N., 1997, *The Structuring of a World Environmental Regime, 1870–1990*, „International Organization”, 51 (4): 623–651.
- Meyer J.W., Jepperson R., 2002, *The ‘Actors’ of Modern Society. The Cultural Construction of Social Agency*, „Social Theory”, 18 (1): 100–120.
- Meyer J.W., Nagel J., Snyder C.W. Jr., 1993, *Interpreting the Expansion of Mass Education in Botswana: Local and World Society Perspectives*, „Comparative Education Review”, 37 (4): 454–475.
- Meyer J.W., Ramirez F.O., 2000, *The World Institutionalization of Education*, [w:] J. Schriewer (ed.), *Discourse Formation in Comparative Education*, Peter Lang, Frankfurt am Main: 111–132.
- Meyer J.W., Ramirez F.O., Frank D.J., Schofer E., 2007, *Higher Education as an Institution*, [w:] P.J. Gumport (ed.), *Sociology of Higher Education: Contributions and Their Contexts*, Johns Hopkins University Press, Baltimore: 187–221.
- Meyer J.W., Ramirez F.O., Soysal Y., 1992, *World Expansion of Mass Education 1870–1980*, „Sociology of Education”, 65 (2): 128–149.
- Meyer J.W., Rowan B., 1977, *Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony*, „American Journal of Sociology”, 83: 340–363.
- Michalska J. (ed.), 2010, *Sporne kwestie strategii rozwoju nauki i szkolnictwa wyższego*, Fundacja na rzecz Nauki Polskiej, Warszawa.
- Mills C.W., 2002, *White Collar: The American Middle Classes. 50th Anniversary Edition*, Oxford University Press, New York.
- Misztal B., 2000, *Prywatyzacja szkolnictwa wyższego w Polsce: wyzwania w świetle transformacji systemowej*, Universitas, Kraków.
- Miśkiewicz B., 1977, *Cele szkoły wyższej w rozwiniętym społeczeństwie socjalistycznym*, „Życie Szkoły Wyższej”, 9: 3–18.

- MNiSW, 2008a, *Budujemy na wiedzy. Reforma nauki dla rozwoju Polski*, MNiSW, Warszawa.
- MNiSW, 2008b, *Projekt założeń reformy systemu nauki i szkolnictwa wyższego*, MNiSW, Warszawa.
- MNiSW, 2009a, *Partnerstwo dla wiedzy. Reforma szkolnictwa wyższego w Polsce*, MNiSW, Warszawa.
- MNiSW, 2009b, *Założenia do nowelizacji ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki*, MNiSW, Warszawa.
- MNiSW, 2013, *Nauka w Polsce*, MNiSW, Warszawa.
- Molesworth M., Nixon E., Scullion R., 2009, *Having, Being and Higher Education: The Marketisation of the University and the Transformation of the Student into Consumer*, „Teaching in Higher Education”, 14: 277–287.
- Moodie G.C., Eustace R., 1974, *Power and Authority in British Universities*, Allen & Unwin, London.
- Mora J.-G., 1997, *Market Trends in Spanish Higher Education*, „Higher Education Policy”, 10: 187–198.
- Mora J.-G., 2001, *The Academic Profession in Spain: Between the Civil Service and the Market*, „Higher Education”, 41: 131–155.
- Morawski W., 1998, *Zmiana instytucjonalna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Morozewicz J., 1920, *Nauka a życie gospodarcze*, „Nauka Polska”, 3: 181–190.
- Mortimer K., 1972, *Accountability in Higher Education*, ERIC/Higher Education Research Report, American Association for Higher Education.
- Moscatti R., 2001, *Italian University Professors in Transition*, „Higher Education”, 41: 103–129.
- Moutsios S., 2009, *International Organisations and Transnational Education Policy*, „Journal of Comparative and International Education”, 39: 469–481.
- Mrówczyński S., 1997, *Kres akademii ideologii*, „Polityka”, 5 (2047): 76–77.
- Mucha J., 1985, *University Legislation and the Decline of Academic Autonomy in Poland*, „Minerva”, 23 (3): 362–383.

- Mulkay M., 1979, *Science and the Sociology of Knowledge*, G. Allen & Unwin, Boston.
- Musiał K., 2013, *Uniwersytet na miarę swego czasu. Transformacja społeczna w dobie postindustrialnej a zmiany w szkolnictwie wyższym krajów nordyckich*, Wydawnictwo Słowo/obraz terytoria, Gdańsk.
- Nakamura R.T., 1987, *The Textbook Policy Process and Implementation Research*, „Review Policy Research”, 7: 142–154.
- Nalaskowski A., 1997, *Kryteria oceny niepublicznych szkół wyższych*, „Zagadnienia Naukoznawstwa”, 4 (134): 449–454.
- Neave G., 1992, *On Instantly Consumable Knowledge and Snake Oil*, „European Journal of Education”, 27: 5–27.
- Neave G., 1996, *Homogenization, Integration and Convergence: The Cheshire Cats of Higher Education Analysis*, [w:] V.L. Meek, L. Goedegebuure, O. Kivinen, R. Rinne (eds.), *The Mockers and Mocked: Comparative Perspectives on Differentiation, Convergence, and Diversity in Higher Education*, Issues in Higher Education, published for the IAU Press [by] Pergamon, New York: 26–41.
- Neave G., 1998, *The Evaluative State Reconsidered*, „European Journal of Education”, 33: 265–284.
- Neave G., 2003, *Perspektywa interesariuszy w ujęciu historycznym*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”, 21 (1): 19–39.
- Neave G., Amaral A. (eds.), 2012, *Higher Education in Portugal 1974–2009. A Nation, a Generation*, Springer, Dordrecht.
- NIK, 2000, *Informacja o wynikach kontroli funkcjonowania nadzoru państwa nad niepaństwowymi szkołami wyższymi i wyższymi szkołami zawodowymi*, NIK, Warszawa.
- Niskanen W.A., 1974, *Bureaucracy and Representative Government*, Transaction Publishers, Chicago.
- Nowakowska E., 1996, *Zrzutka na gronostaje*, „Polityka”, 43: 20–21.
- Nowakowska E., 1997, *Szybka szkoła wyższa*, „Polityka”, 8: 75–76.
- Nowotny H., Scott P., Gibbons M., 2001, *Re-thinking Science: Knowledge and the Public in an Age of Uncertainty*, Polity, Cambridge UK.
- Obębowski T., 1980, *Planowanie kształcenia i zatrudniania kadr kwalifikowanych*, Instytut Polityki Naukowej, Postępu Technicznego i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa.

- OECD, 1981, *The Welfare State in Crisis*, OECD, Paris.
- OECD, 1998a, *Fostering Entrepreneurship. The OECD Jobs Strategy*, OECD, Paris.
- OECD, 1998b, *Human Capital Investment. An International Comparison*, OECD, Paris.
- OECD, 1998c, *Redefining Tertiary Education*, OECD, Paris.
- OECD, 1999a, *A Caring World. The New Social Policy Agenda*, OECD, Paris.
- OECD, 1999b, *The Response of Higher Education Institutions to Regional Needs*, OECD, Paris.
- OECD, 2001a, *OECD Historical Statistics 1970–2000*, OECD, Paris.
- OECD, 2001b, *The Well-Being of Nations. The Role of Human and Social Capital*, OECD, Paris.
- OECD, 2002, *Benchmarking Industry-Science Relationships*, OECD, Paris.
- OECD, 2003a, *Entrepreneurship and Local Economic Policy. Programme and Policy Recommendations*, OECD, Paris.
- OECD, 2003b, *New Challenges for Educational Research*, OECD, Paris.
- OECD, 2003c, *Reforming Public Pensions. Sharing the Experiences of Transition and OECD Countries*, OECD, Paris.
- OECD, 2003d, *Turning Science into Business. Patenting and Licensing at Public Research Organizations*, OECD, Paris.
- OECD, 2004a, *Co-Financing Lifelong Learning. Towards a Systemic Approach*, OECD, Paris.
- OECD, 2004b, *Global Knowledge Flows and Economic Development*, OECD, Paris.
- OECD, 2004c, *OECD Handbook for Internationally Comparative Education Statistics. Concepts, Standards, Definitions and Classifications*, OECD, Paris.
- OECD, 2004d, *On the Edge: Securing a Sustainable Future for Higher Education*, OECD, Paris.
- OECD, 2005, *Education at a Glance: OECD Indicators*, OECD, Paris.
- OECD, 2006a, *OECD Science, Technology and Industry Outlook*, OECD, Paris.
- OECD, 2006b, *OECD Thematic Review of Tertiary Education. Poland: Country Background Report*, OECD, Paris.

- OECD, 2007, *Science, Technology and Innovation Indicators in a Changing World. Responding to Policy Needs*, OECD, Paris.
- OECD, 2009a, *Education at a Glance 2009*, OECD, Paris.
- OECD, 2009b, *Higher Education to 2030*, vol. 2: *Globalization*, OECD, Paris.
- OECD, 2014, *Education at a Glance 2014. OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris.
- OECD, 2015, *Main Science and Technology Indicators* (No. 2304-2761), OECD, Paris.
- Olsen J.P., 2007, *The Institutional Dynamics of European University*, [w:] P. Maassen, J.P. Olsen (eds.), *University Dynamics and European Integration*, Springer, Dordrecht: 25–55.
- Oprean C., 2007, *Adequately Responding to “Reform” and “Anti-Reform” Pressures in the Romanian Higher Education System under the Bologna Process*, „Higher Education in Europe”, 32: 91–97.
- Orenstein M.A., 2008, *Out-liberalizing the EU: Pension Privatization in Central and Eastern Europe*, „Journal of European Public Policy”, 15: 899–917.
- Orenstein M.A., Bloom S.R., Lindstrom N. (eds.), 2008, *Transnational Actors in Central and East European Transitions*, Pitt Series in Russian and East European Studies, University of Pittsburgh Press, Pittsburgh Pa.
- Orloff A., 1993, *Gender and the Social Rights of Citizenship: The Comparative Analysis of State Policies and Gender Relations*, „American Sociological Review”, 58: 303–328.
- Orloff A., 1996, *Gender in the Welfare State*, „Annual Review of Sociology”, 22: 51–78.
- Orloff A., 2002, *Women’s Employment and Welfare Regimes. Globalization, Export Orientation and Social Policy in Europe and North America*, „Social Policy and Development Programme Paper”, 12: 1–49.
- Osborne D., Gaebler T., 1993, *Reinventing Government: How the Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector*, Plume: New York.
- Osiowski J., 2000, *Brak podstaw do optymizmu*, „Forum Akademickie”, 3: 22–23.

- Otten M., 1970, *University Authority and the Student: Berkeley Experience*, University of California Press, Berkeley.
- Pachociński R., 2004, *Kierunki reform szkolnictwa wyższego na świecie*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa.
- Pacholski L., 2005, *Jakie uniwersytety?*, „Nauka”, 1: 147–156.
- Palfreyman D., Tapper T. (eds.), 2009, *Structuring Mass Higher Education: The Role of Elite Institutions*, Routledge, New York–London.
- PAN, 2005, *List otwarty Rady Dyrektorów Placówek Naukowych PAN*, „Nauka”, 2: 163–164.
- Papadopoulos G.S., 1994, *Education 1960–1990: The OECD Perspective*, OECD, Paris.
- Parker M., Jary D., 1995, *The “McUniversity” – Organisation, Management and Academic Subjectivity*, „Organization”, 2 (2): 319–338.
- Parsons T., 1991 [1951], *The Social System*, Routledge, Cambridge MA.
- Parsons W., 1996, *Public Policy. An Introduction to the Theory and Practice of Policy Analysis*, Edward Elgar, Cheltenham.
- Pascha W., Storz C., Taube M. (eds.), 2011, *Institutional Variety in East Asia: Formal and Informal Patterns of Coordination*, New Horizons in Institutional and Evolutionary Economics, Edward Elgar Publishing, Cheltenham UK–Northampton MA.
- Pastwa M., 1988, *Uniwersytet polski 2000 – uczelnie o swojej przyszłości*, „Życie Szkoły Wyższej”, 6: 3–15.
- Pawłowski K., 1999, *Własny projekt*, „Forum Akademickie”, 7–8: 22–23.
- Pawłowski K., 2004, *Społeczeństwo wiedzy – szansa dla Polski*, Znak, Kraków.
- Pechar H., 1998, *Managing Change: Organizational Reform in Austrian Universities*, „Higher Education Policy”, 11: 141–151.
- Pechar H., 2003, *In Search of a New Profession. Transformation of Academic Management in Austrian Universities*, [w:] A. Amaral, L. Meek, I. Larsen (eds.), *The Higher Education Managerial Revolution?*, Wolters Kluwer, Dordrecht: 109–130.
- Pechar H., 2004, *Austrian Higher Education Meets the Knowledge Society*, „The Canadian Journal of Higher Education”, 34 (3): 55–72.
- Pechar H., 2005, *Backlash or Modernisation? Two Reform Cycles in Austrian Higher Education*, [w:] Å. Gornitzka, M. Kogan, A. Amaral

- (eds.), *Reform and Change in Higher Education*, Springer-Verlag, Berlin–Heidelberg: 269–285.
- Pelczar A., 1999, *Poprawiać, nie odrzucać*, „Forum Akademickie”, 7–8: 21.
- Pelczar A., 2001, *Notatki przewodniczącego RGSW. Reprezentujemy całe środowisko*, „Forum Akademickie”, 7–8: 22–23.
- Peters G., 1997, *Shouldn't Row, Can't Steer: What's A Government to Do?*, „Public Policy Administration”, 12: 51–61.
- Piasek R., 1985, *Szkolnictwo wyższe po roku 1975 – uwarunkowania i tendencje zmian*, „Życie Szkoły Wyższej”, 7–8: 51–64.
- Pierson P. (ed.), 2001, *The New Politics of the Welfare State*, Oxford University Press, Oxford.
- Pinheiro R., Antonowicz D., 2015a, *I am tired of reading history. Now I want to make it! A historical incursion of the campus as a social space for wider societal reforms*, [w:] M. Klemenčič, S. Bergan, R. Primožič (eds.), *Student Engagement in Europe: Society, Higher Education and Student Governance*, The Council of Europe, Strasbourg: 67–83.
- Pinheiro R., Antonowicz D., 2015b, *Opening the Gates or Coping with the Flow? Governing Access to Higher Education in Northern and Central Europe*, „Higher Education”, 70 (3): 299–313.
- Piskała K., Zysiak A., 2013, *Świątynia nauki, fundament demokracji czy fabryka specjalistów? Józef Chałasiński i powojenne spory o ideę uniwersytetu*, „Praktyka Teoretyczna”, 2 (9): 217–297.
- Piter J., 1983, *Po co i jakie podręczniki akademickie?*, „Życie Szkoły Wyższej”, 1: 3–15.
- Pollitt C., 1990, *Managerialism and the Public Services: The Anglo-American Experience*, Basil Blackwell, Cambridge MA.
- Pop-Eleches G., 2009, *From Economic Crisis to Reform IMF Programs in Latin America and Eastern Europe*, Princeton University Press, Princeton NJ.
- Popłonkowski T., 1996, *Autonomia uczelni, instytucjonalne ograniczenia autonomii, kierunki zmian*, [w:] M. Dąbrowa-Szeffler, M. Pastwa (red.), *Finansowanie i zarządzanie szkolnictwem wyższym: Polska – Holandia*, Wydawnictwo „Tepis”, Warszawa: 123–133.
- Popłonkowski T., 2001, *Jakość kształcenia w polityce edukacyjnej pań-*

- stwa, [w:] M. Wójcicka, J. Urbanikowa (red.), *Zewnętrzne zapewnianie jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym: mechanizmy, procedury, narzędzia*, Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa: 18–31.
- Porta D. Della, Diani M., 2006, *Social Movements: An Introduction*, 2nd ed., Blackwell Publishing, Malden MA.
- Powell W., 2009, *To Segregate or to Separate? Special Education Expansion and Divergence in the United States and Germany*, „Comparative Education Review”, 53: 161–187.
- Powell W., DiMaggio P. (eds.), 1991, *The New Institutionalism in Organizational Analysis*, University of Chicago Press, Chicago.
- Power M., 1999, *The Audit Society: Rituals of Verification*, Oxford University Press, Oxford.
- Pusztai G., Szabó P.C., 2008, *The Bologna Process as a Trojan Horse: Restructuring Higher Education in Hungary*, „European Education”, 40: 85–103.
- Ramirez F.O., 2002, *Progress, Justice, and Gender Equity: World Models and Cross-National Patterns*, [w:] W. Powell, D. Jones (eds.), *Bending the Bars of the Iron Cage*, University of Chicago Press, Chicago.
- Ramirez F.O., 2003, *Women in Science/Women and Science: Liberal and Radical Perspectives*, [w:] T. Wobbe (Hrsg.), *Zwischen Vorderbühne und Hinterbühne. Beiträge zum Wandel der Geschlechterbeziehungen in der Wissenschaft*, Transcript-Verlag: Bielefeld: 279–305.
- Ramirez F.O., 2006a, *Growing Commonalities and Persistent Differences in Higher Education: Universities between Globalization and National Tradition*, [w:] H.D. Meyer, B. Rowan (eds.), *The New Institutionalism in Education: Advancing Research and Policy*, SUNY University Press, Albany NY: 123–141.
- Ramirez F.O., 2006b, *The Rationalization of Universities*, [w:] M.-L. Djelic, K. Sahlin-Andersson (eds.), *Transnational Governance: Institutional Dynamics of Regulation*, Cambridge University Press, Cambridge: 225–245.
- Ramirez F.O., 2009, *World Society and the Socially Embedded University*, „Social Science Review”, 40: 1–30.
- Ramirez F.O., Meyer J.W., 1980, *Comparative Education. The Social*

- Construction of the Modern World System*, „Annual Review of Sociology”, 6: 369–399.
- Ramirez F.O., Meyer J.W., 1980, *Comparative Education. The Social Construction of the Modern World System*, Stanford University, Stanford.
- Ramirez F.O., Meyer J.W., 2002, *National Curricula: World Models and National Historical Legacies*, [w:] M. Caruso, H.-E. Tenorth (eds.), *Internationalisation*, Peter Lang, Frankfurt am Main: 91–107.
- Ramirez F.O., Soysal Y., Shanahan S., 1997, *The Changing Logic of Political Citizenship: Cross-National Acquisition of Women's Suffrage Rights, 1890 to 1990*, „American Sociological Review”, 62: 735–745.
- Ramirez F.O., Ventresca M., 1992, *Building the Institution of Mass Schooling*, [w:] B. Fuller, R. Rubinson (eds.), *The Political Construction of Education*, Praeger, New York: 47–59.
- Ramirez F.O., Weiss J., 1979, *The Political Incorporation of Women*, [w:] J.W. Meyer, M.T. Hannan (eds.), *National Development and the World System*, University of Chicago Press, Chicago: 238–249.
- Ramirez F.O., Wotipka C., 2001, *Slowly But Surely? The Global Expansion of Women's Participation in Science and Engineering Fields of Study*, „Sociology of Education”, 74 (3): 231–251.
- Rapacki A., 1954, *Rok akademicki 1954/1955*, „Życie Szkoły Wyższej”, 10: 5–7.
- Rasmussen J.G., 1998, *New Rules of University Governance in Denmark*, „Higher Education Policy”, 11: 183–199.
- Ratajczak M., 2004, *Unia Personalna*, „Forum Akademickie”, 2: 26–29.
- Readings B., 1999, *The University in Ruins*, Harvard University Press, Cambridge MA.
- Readings B., 2002, *Zmierzch uniwersytetu?*, „Res Publica Nowa”, 11 (170): 29–38.
- Reddy T., 2006, *Higher Education and Social Transformation in South Africa since the Fall of Apartheid*, „De La Recherche Sur L'éducation Savoirs”, 5: 121–145.
- Rees R., 1985a, *The Theory of Principal and Agent*, part 1, „Bulletin of Economic Research”, 37 (2): 3–26.
- Rees R., 1985b, *The Theory of Principal and Agent*, part 1, „Bulletin of Economic Research”, 37 (2): 75–97.

- Reisner E., 1922, *Nationalism and Education since 1789: A Social and Political History of Modern Education*, Macmillan, New York.
- Richards R.R., 1970, *Perspectives on Sociological in Education, 1917–1940*, University of Wisconsin, Madison.
- Riesman D., 2011, *Samotny tłum*, Wydawnictwo Vis-à-vis/Etiuda, Kraków.
- Robertson S., 2003, *WTO/GATS and the Global Education Services Industry*, „Globalisation, Societies and Education”, 1: 259–266.
- Robertson S., 2009, *Europe, Competitiveness and Higher Education: An Evolving Project*, [w:] R. Dale, S.L. Robertson (eds.), *Globalisation and Europeanisation in Education*, Symposium Books, Oxford: 65–83.
- Rocki M., 2005, *Statistical and Mathematical Aspects of Ranking: Lessons from Poland*, „Higher Education in Europe”, 30 (2): 173–181.
- Rogers E.M., 1983, *Diffusion of Innovations*, Collier Macmillan, New York–London.
- Roggero G., 2011, *The Production of Living Knowledge: The Crisis of the University and the Transformation of Labor in Europe and North America*, Temple University Press, Philadelphia.
- Room G., 2000, *Commodification and Decommmodification: A Developmental Critique*, „Policy & Politics”, 28 (3): 331–351.
- Ross E., 1928, *Social Control*, Macmillan, New York.
- Rowland S., 2001, *Overcoming Fragmentation in Professional Life: The Challenge for Academic Development*, „Higher Education Quarterly”, 56 (1): 52–64.
- Rozmaryn S., 1949, *Organizacja Szkolnictwa Wyższego w ZSRR*, Księgarnia Zakładu Ossolineum, Kraków.
- Rudnik S., 1972, *Uwagi polemiczne w sprawie instytutów uczelnianych*, „Życie Szkoły Wyższej”, 6: 3–11.
- Ruggie J.G., 1998, *Constructing the World Polity: Essays on International Institutionalization*, Routledge, London.
- Rust V.D., Kim S., 2012, *The Global Competition in Higher Education*, „World Studies in Education”, 13: 5–20.
- Rutkowski J., 1961, *Siły twórcze komunizmu i nauki*, „Życie Szkoły Wyższej”, 11: 25–31.
- Rychard A., 1991, *Krytyczna socjologia instytucji realnego socjalizmu*

- a poznawcze wyzwania transformacji: ile kontynuacji a ile rewizji?*, „Studia Socjologiczne”, 1–2: 19–23.
- Rychard A., 1994, *Ludzie i instytucje. Kto tworzy nowy ład?*, [w:] *Ludzie i instytucje. Stawanie się ładu społecznego. Pamiętnik IX Ogólnopolskiego Zjazdu Socjologicznego*, Wydawnictwo UMCS, Lublin: 25–34.
- Rychard A., 1996, *Czy transformacja się skończyła?*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Warszawa.
- Rychard A., Fedorowicz M. (red.), 1993, *Spółczesność w transformacji*, IFiS PAN, Warszawa.
- Sabatier P., Mazmanian D., 1979, *The Coordination of the Effective Implementation: A Guide to Accomplishing Policy Objectives*, „Policy Analysis”, Fall: 481–504.
- Sadlak J., 1981, *Directory of Institutions and Organizations in Research on Higher Education*, UNESCO/IBE, Genève.
- Sadlak J., 1991, *The Development of Higher Education in Eastern and Central Europe and the Aftermath of Recent Changes*, „Prospects”, 21: 401–412.
- Sadlak J., Altbach P.G. (eds.), 1997, *Higher Education Research at the Turn of the New Century*, OCED, Paris.
- Salerno C., 2007, *A Service Enterprise: The Market Vision*, [w:] P. Massen, J.P. Olsen (eds.), *University Dynamics and European Integration*, Springer, Dordrecht: 119–135.
- Salmi J., 2009, *The Challenge of Establishing World Class Universities*, The World Bank, Washington.
- Sawiński Z., 2009, *Nierówności edukacyjne w teoriach struktury społecznej*, „Studia Socjologiczne”, 1 (192): 89–114.
- Schimmelfennig F., Sedelmeier U., 2004, *Governance by Conditionality: EU Rule Transfer to the Candidate Countries of Central and Eastern Europe*, „Journal of European Public Policy”, 11: 661–679.
- Schmitter P.C., Streeck W., 1999, *The Organization of Business Interest. Studying Associative Action of Business in Advanced Industrial Societies*, Discussion Paper 1/99, Max Planck Institute for the Study of Societies, Cologne.
- Schofer E., 1999, *The Expansion of Science as Social Authority and Institutional Structure in the World System*, unpublished docto-

- ral dissertation, Department of Sociology, Stanford University, Stanford.
- Schofer E., Meyer J.W., 2005, *The Worldwide Expansion of Higher Education in the Twentieth Century*, „American Sociology Review”, 70: 898–920.
- Schultz T., 1963, *The Economic Value of Education*, Columbia University Press, New York.
- Schultz T., 1971, *Investment in Human Capital: The Role of Education and Research*, Free Press/Collier-Macmillan, London.
- Scott P., 1995, *The Meanings of Mass Higher Education*, Society for Research into Higher Education, Open University Press, Buckingham.
- Scott P. (ed.), 1998, *The Globalization of Higher Education*, Society for Research into Higher Education, Open University Press, Buckingham.
- Scruton R., 2007, *The Palgrave Macmillan Dictionary of Political Thought*, Palgrave Macmillan, Basingstoke–New York.
- Semkowicz W., 1920, *Organizacja pracy naukowej*, „Nauka Polska”, 3: 109–118.
- Serres M. (ed.), 1983, *Hermes: Literature, Science, Philosophy*, Johns Hopkins University Press, Baltimore.
- Shattock M., 2001, *The Academic Profession in Britain: A Study in the Failure to Adapt to Change*, „Higher Education”, 41: 27–47.
- Shattock M., 2003, *Managing Successful Universities*, Society for Research into Higher Education, Open University Press, Buckingham.
- Shields S., 2003, *The “Charge of the Right Brigade”: Transnational Social Forces and the Neoliberal Configuration of Poland’s Transition*, „New Political Economy”, 8: 225–244.
- Siatkowski S., 1971, *Spór o model nauki*, „Życie Szkoły Wyższej”, 6: 20–37.
- Simon H.A., 1957, *Models of Man; Social and Rational*, Wiley, Oxford.
- Skelcher C., 2000, *Changing Images of the State: Overloaded, Hollowed-out, Congested*, „Public Policy Administration”, 15: 3–19.
- Slaughter S., Leslie L.L., 1997, *Academic Capitalism: Politics, Policies, and the Entrepreneurial University*, Johns Hopkins University Press, Baltimore.

- Slaughter S., Rhoades G., 2010, *Academic Capitalism and the New Economy: Markets, State, and Higher Education*, Johns Hopkins University Press, Baltimore.
- Sławek T., 2002a, *Antygonia w świecie korporacji: rozważania o uniwersytecie i czasach obecnych*, wyd. 2, Uniwersytet Śląski, Katowice.
- Sławek T., 2002b, *Mistrz jako Wicemistrz*, „Res Publica Nowa”, 11: 22–24.
- Smith A., 1979, *Joint Study Programmes*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- Spiechowicz J., 1999, *Prawo o szkolnictwie wyższym: uwagi do projektu*, Kraków.
- Spink P., 2001, *On Houses, Villages and Knowledges*, „Organization”, 8 (2): 219–226.
- Stachowiak-Kudła M., 2012, *Autonomia szkół wyższych a instytucjonalne mechanizmy zapewnienia jakości w Polsce i wybranych państwach europejskich*, Difin, Warszawa.
- Staszewski W., 2000, *Studia w trybie olewczym*, „Gazeta Wyborcza”, 30 września–1 października: 20–21.
- Stefański W., 1954, *Zadania wydziałów weterynaryjnych na tle uchwał II Zjazdu PZPR*, „Życie Szkoły Wyższej”, 5: 19–24.
- Stehr N., 1994, *Knowledge Societies*, Sage Publications, London.
- Stevens R.B., 2004, *Uni: the Politics of Higher Education*, Politico's, London.
- Stiglitz J.E., 1987, *Principal and Agent*, [w:] J. Eatwell, P. Newman, M. Milgate (eds.), *The New Palgrave: A Dictionary of Economics*, Stockton Press, New York: 966–972.
- Stiglitz J.E., 2002, *Globalization and its Discontents*, W.W. Norton, New York.
- Stiglitz J.E., 2012, *Globalizacja*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Stone D., 1999, *Learning Lessons and Transferring Policy across Time, Space and Disciplines*, „Politics”, 19: 51–59.
- Stone D., 2012, *Policy Paradox: The Art of Political Decision Making*, Norton & Company, New York.
- Strandburg K., 2005, *Curiosity-Driven Research and University Technology Transfer*, [w:] G. Libecap (ed.), *University Entrepreneurship and Technology Transfer*, Emerald Group Pub., Bingley: 93–122.

- Strang D., 1990, *From Dependency to Sovereignty: An Event History Analysis of Decolonization*, „American Sociological Review”, 55: 846–860.
- Strang D., Meyer J.W., 1993, *Institutional Conditions for Diffusion*, „Theory and Society”, 22: 487–511.
- Strathern M., 2000, *Audit Cultures: Anthropological Studies in Accountability, Ethics and the Academy*, Routledge, London.
- Stuart M., Martinez-Lucio M., 2004, *Partnership and Modernisation in Employment Relations*, Routledge, New York.
- Sulek K., 1996, *Prawo na parapecie*, „Polityka”, 44: 80.
- Supel J., 2007, *Udział Polski w 6. Programie Ramowym Wspólnoty Europejskiej w dziedzinie badań, rozwoju technologicznego i wdrożeń, przyczyniających się do tworzenia Europejskiej Przestrzeni Badawczej i Innowacji (2003–2006)*, Krajowy Punkt Kontaktowy Programów Badawczych UE, Warszawa.
- Swidler A., Ardit J., 1994, *The New Sociology of Knowledge*, „Annual Review of Sociology”, 20: 305–329.
- Szadkowski K., 2015, *Uniwersytet jako dobro wspólne. Podstawy krytycznych badań nad szkolnictwem wyższym*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Szczepanik C., 2000, *Państwo i uczelnie*, „Forum Akademickie”, 7–8: 26–28.
- Szczepański J., 1963, *Socjologiczne zagadnienia wyższego wykształcenia*, PWN, Warszawa.
- Szczepański J., 1964, *Socjalistyczna koncepcja uniwersytetu. Materiały konferencyjne*, Wydawnictwo UMCS, Lublin.
- Szczepański J., 1969, *Problemy i perspektywy szkolnictwa wyższego w Polsce*, Wiedza Powszechna, Warszawa.
- Szczepański J., 1976, *Szkice o szkolnictwie wyższym*, Wiedza Powszechna, Warszawa.
- Szczepański M.S., 2001, *McDonald's na uniwersytecie*, „Tygodnik Powszechny”, 3: 4.
- Szłapczyński K., 1968, *Zarząd szkołą wyższą w Polsce Ludowej*, PWN, Warszawa.
- Szolar E., 2011, *The Bologna Process: The Reform of the European Hi-*

- gher Education Systems*, „Romanian Journal of European Affairs”, 11: 81–99.
- Szostek A. (red.), 2015, *Misja społeczna uniwersytetu w XXI wieku*, SGGW, Warszawa.
- Szulc T., 2004, *Dynamika przemian w szkolnictwie wyższym w Polsce a realizacja procesu bolońskiego*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”, 2 (24): 7–37.
- Szwabowski O., 2014, *Uniwersytet – fabryka – maszyna: uniwersytet w perspektywie radykalnej*, Instytut Wydawniczy Książka i Prasa, Warszawa.
- Świerzbowska-Kowalik E., 2000, *Dostępność wyższego wykształcenia – materialne i społeczne uwarunkowania: (raport z badania wśród studentów – na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej)*, UW, Warszawa.
- Tapper E.R., Salter B.G., 1995, *The Changing Idea of University Autonomy*, „Studies in Higher Education”, 20: 59–71.
- Tapper T., Palfreyman D., 2005, *Understanding Mass Higher Education Comparative Perspectives on Access*, Routledge, Falmer, London.
- Tapper T., Palfreyman D., 2009, *Structuring Mass Higher Education: The Role of Elite Institutions*, Routledge Press, New York.
- Tarkowska E., 1993, *Zmieniająca się rzeczywistość społeczna jako szczególna sytuacja badawcza*, „Kultura i Społeczeństwo”, 2: 115–120.
- Taylor J.S., Ferreira J.B., Machado M.L. de, Santiago R. (eds.), 2008, *Non-University Higher Education in Europe*, Higher Education Dynamics, Springer, Dordrecht.
- Teichler U., 1998, *The Changing Roles of the University and Non-University Sectors of Higher Education in Europe*, „European Review”, 6: 475–487.
- Teichler U., 1999, *Internationalisation as a Challenge for Higher Education in Europe*, „Tertiary Education and Management”, 5: 5–22.
- Teichler U. (ed.), 2002, *Erasmus in the Socrates Programme. Findings of an Evaluation Study*, Lemmens, Bonn.
- Teichler U., 2004, *Changing Structures of the Higher Education Systems: The Increasing Complexity of Underlying Forces*, UNESCO Forum Occasional Forum Series, Paper No. 6: „Diversification

- of Higher Education and the Changing Role of Knowledge and Research”: 2–15.
- Teichler U., 2005, *Research on Higher Education in Europe*, „European Journal of Education”, 4: 447–469.
- Teichler U., 2007, *Higher Education Systems, Conceptual Frameworks, Comparative Perspectives, Empirical Findings*, Sense Publishers, Rotterdam–Taipei.
- Teichler U., 2009, *Internationalisation of Higher Education: European Experiences*, „Asia Pacific Education Review”, 10: 93–106.
- Teichler U., Arimoto A., Cummings W.K., 2013, *The Changing Academic Profession Major Findings of a Comparative Survey*, Springer, Dordrecht–New York.
- Teichler U., Kehm B., 1996, *Ku nowemu rozumieniu relacji między szkolnictwem wyższym i światem pracy*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”, 7: 63–81.
- Temple P. (ed.), 2014, *Universities in the Knowledge Economy: Higher Education Organisation and Global Change*, Routledge, London.
- Teodoro A., Guilherme M., 2014, *European and Latin American Higher Education between Mirrors*, Sense Publishers, Rotterdam–Taipei.
- Thieme J., 2009, *Szkolnictwo wyższe: wyzwania XXI wieku: Polska, Europa, USA*, Difin, Warszawa.
- Thomas G.M., 1994, *U.S. Discourse and Strategies in the New World Order*, [w:] D. Jacobson (ed.), *Old Nations, New World: Conceptions of World Order*, Westview Press, Boulder CO: 143–172.
- Thomas G.M., Lauderdale P., 1988, *State Authority and National Welfare Programs in the World System Context*, „Sociological Forum”, 3 (3): 383–399.
- Thomas G.M., Meyer J.W., Ramirez F.O., Boli J., 1987, *Institutional Structure: Constituting the State, Society, and the Individual*, Sage Publications, Newbury Park.
- Tight M. (ed.), 2003, *Access and Exclusion*, Springer, Dordrecht.
- Tittenbrun J., 2006, *Własność i interesy w dobie transformacji ustrojowej*, WSNHiD, Poznań.
- Tittenbrun J., 2007, *Z deszczu pod rynnę: studium polskiej prywatyzacji*, t. 1–4, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań.

- Tomusk V., 2000, *When East Meet West: Decontextualizing the Quality of East European Higher Education*, „Quality in Higher Education”, 6 (3): 175–185.
- Tomusk V., 2001, *Enlightment to Minority Cultures: Central and East European Higher Education Reform Ten Years Later*, „Higher Education Policy”, 14 (1): 61–73.
- Tomusk V., 2003, *Towards a Model of Higher Education Reform in Central and Eastern Europe*, [w:] M. Kwiek (ed.), *The University, Globalization, Central Europe*, Peter Lang, Frankfurt am Main: 175–201.
- Tomusk V., 2004, *Three Bolognas and a Pizza Pie: Notes on Institutionalization of the European Higher Education System*, „International Studies in Sociology of Education”, 14: 75–96.
- Tomusk V., 2006, *Pizza Bolognese Á la Russe*, [w:] V. Tomusk (ed.), *Creating the European Area of Higher Education*, Higher Education Dynamics, Springer, Dordrecht: 227–249.
- Tomusk V., 2013, *The Globalisation Challenge for European Higher Education*, [w:] P. Zgaga, U. Teichler, J. Brennan, *Convergence and Divergence, Centres and Peripheries*, Peter Lang, Frankfurt am Main: 141–160.
- Torres C.A., Schugurensky D., 2002, *The Political Economy of Higher Education in the Era of Neoliberal Globalization: Latin America in Comparative Perspective*, „Higher Education”, 43: 429–455.
- Trader-Leigh K.E., 2002, *Case Study: Identifying Resistance in Managing Change*, „Journal of Organizational Change Management”, 15 (2): 138–155.
- Trow M., 1970, *Reflections on the Transition from Elite to Mass Higher Education*, „Dædalus”, 90: 1–42.
- Trow M., 1972, *The Expansion and Transformation of Higher Education*, „International Review of Education”, 18: 61–84.
- Trow M., 1974, *Problems in the Transition from Elite to Mass Higher Education*, OECD, Paris.
- Trow M., 1994, *Managerialism and the Academic Profession: The Case of England*, „Higher Education Policy”, 7: 11–18.
- Trow M., 1996, *Trust, Markets and Accountability in Higher Education: A Comparative Perspective*, Research and Occasional Papers Series, CSHE 1.96.

- Turner J.H., 1997, *The Institutional Order: Economy, Kinship, Religion, Polity, Law, and Education in Evolutionary and Comparative Perspective*, Longman, New York.
- Tymowski J., 1975, *Szkolnictwo wyższe w Polsce*, PWN, Warszawa.
- UOKIK, 2005, *Raport z kontroli wzorców umownych stosowanych przez wyższe szkoły niepaństwowe*, Warszawa.
- Urbanovič J., Wilkins S., 2013, *Internationalisation as a Strategy to Improve the Quality of Higher Education in Small States: Stakeholder Perspectives in Lithuania*, „Higher Education Policy”, 26: 373–396 (doi:10.1057/hep.2013.6).
- Usher A., Savino M., 2006, *A World of Difference: A Global Survey of University League Tables*, Educational Policy Institute, Canadian Education Report Series, Toronto.
- Vachudova M.A., 2005, *Europe Undivided*, Oxford University Press, Oxford.
- Vaira M., 2004, *Globalization and Higher Education Organizational Change: A Framework for Analysis*, „Higher Education”, 48: 483–510.
- Välismaa J., 2005, *Social Dynamics of Higher Education Reforms: The Case of Finland*, [w:] Å. Gornitzka, M. Kogan, A. Amaral (eds.), *Reform and Change in Higher Education. Analysing Policy Implementation*, Springer, Dordrecht: 245–269.
- Veblen T., 1918, *The Higher Learning in America: A Memorandum on the Conduct of Universities by Business Men*, B.W. Huebsch, New York.
- Veld R., Füßel H.P., Neave G., 1996, *Relations between State and Higher Education*, NL: Kluwer Law International, The Hague.
- Vergossen F., 1996, *Holenderski system pomocy finansowej dla studentów*, [w:] M. Dąbrowa-Szeffler, M. Pastwa (red.), *Finansowanie i zarządzanie szkolnictwem wyższym: Polska – Holandia*, Wydawnictwo „Tepis”, Warszawa: 71–79.
- Vught F. van, 1995, *The New Context for Academic Quality*, [w:] D. Dill, B. Sporn (eds.), *Emerging Patterns of Social Demand and University Reform: Through a Glass Darkly*, Pergamon–Elsevier, Oxford: 194–211.
- Vught F. van, 1997, *Combining Planning and the Market: An Analysis*

- of the Government Strategy Towards Higher Education in the Netherlands*, „Higher Education Policy”, 10: 211–224.
- Walczak D., Góral M., 2005, *Debata publiczna nad ustawą ‘Prawo o szkolnictwie wyższym’? Sprawozdanie i próba analizy*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”, 2 (26): 71–98.
- Walczak M., 1978, *Szkolnictwo wyższe i nauka polska w latach wojny i okupacji 1939–1945*, Ossolineum, Wrocław.
- Walewski P., 1996a, *Walka o krzesła*, „Polityka”, 48: 29–30.
- Walewski P., 1996b, *Wieczorowa medycyna*, „Polityka”, 49: 80–81.
- Wallerstein I., 1974, *The Modern World-System*, Studies in Social Discontinuity, Academic Press, New York.
- Wallerstein I., 2002, *The Capitalist World-Economy: Essays*, Studies in Modern Capitalism, Cambridge University Press, Cambridge.
- Wallerstein I., 2004, *World-Systems Analysis: An Introduction*, Duke University Press, Durham.
- Wallerstein I., 2011, *Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century: With a New Prologue*, The Modern World-System, University of California Press, Berkeley.
- Waltoś S., 2009, *Korzenie współczesnego szkolnictwa wyższego – ścieżki tradycji*, [w:] S. Waltoś, A. Rozmus (red.), *Szkolnictwo wyższe w Polsce. Ustrój – prawo – organizacja*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania, Rzeszów: 11–49.
- Waltoś S., Rozmus A. (red.), 2009, *Szkolnictwo wyższe w Polsce. Ustrój – prawo – organizacja*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania, Rzeszów.
- Ward L., 1906, *Applied Sociology*, Ginn, Boston.
- Wasielewski K., 2001, *Wykształcenie w procesie komodyfikacji*, „Przeгляд Socjologiczny”, 3: 171–189.
- Wasielewski K., 2013, *Młodość wiejska na uniwersytecie: droga na studia, mechanizmy alokacji, postawy wobec kształcenia*, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń.
- Weber M., 1946, *The ‘Rationalization’ of Education and Training*, [w:] H. Gerth, W. Mills (eds.), *Essays in Sociology*, Oxford University Press, Oxford: 240–243.
- Weber M., 1998, *Nauka jako zawód i powołanie*, [w:] tegoż, *Polityka jako zawód i powołanie*, Wydawnictwo Znak, Kraków: 111–140.

- Weert E. de, 2001, *Pressures and Prospects Facing the Academic Profession in the Netherlands*, „Higher Education”, 41: 77–101.
- Weick K.E., 1976, *Educational Organizations as Loosely Coupled Systems*, „Administrative Science Quarterly”, 21 (1): 1–19.
- Weiss E.B., 1989, *In Fairness to Future Generations: International Law, Common Patrimony, and Intergenerational Equity*, Transnational Publishers, New York.
- Wende M. van der, 2001, *The International Dimension in National Higher Education Policies: What Has Changed in Europe in the Last Five Years*, „European Journal of Education”, 36: 431–441.
- Wende M. van der, 2009, *European Responses to Global Competitiveness in Higher Education*, [w:] J.A. Douglass, C.J. King, I. Feller (eds.), *Globalization's Muse: Universities and Higher Education Systems in a Changing World*, Public Policy Press/Center for Studies in Higher Education, Institute of Governmental Studies, Berkeley: 317–339.
- Wende M. van der, 2010, *Internationalization of Higher Education*, [w:] P.L. Peterson, E.L. Baker, B. McGaw (eds.), *International Encyclopedia of Education*, Elsevier, Oxford: 540–545.
- Weresa M., 2003, *Skutki inwestycji zagranicznych dla gospodarki kraju przyjmującego doświadczenia Polski*, CASE, Warszawa.
- Weyland K., 2005, *Theories of Policy Diffusion Lessons from Latin American Pension Reform*, „World Politics”, 57: 262–295.
- Wilkin J., 2013, *Finansowanie nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce. Wybrane problemy i postulowane kierunki reform*, „Biuro Analiz Sejmowych”, 3 (35): 51–70.
- Wilkin J., 2015, *Finansowanie szkół wyższych ze środków publicznych*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
- Wilkin J., Barcz J. (red.), 2011, *Wybrane zagadnienia dotyczące finansowania uczelni*, Akademia Leona Koźmińskiego, Warszawa.
- Wilkins S., Huisman J., 2012, *The International Branch Campus as Transnational Strategy in Higher Education*, „Higher Education”, 64 (5): 627–645.
- Williams G. (ed.), 2003, *The Enterprising University: Reform, Excellence and Equity*, SRHE and Open University Press, Buckingham.
- Williams R., Dyke N. van, 2004, *The International Standing of Austra-*

- lian Universities*, Melbourne Institute of Applied Economic and Social Research, The University of Melbourne, Parkville.
- Williams R., Dyke N. van, 2006, *Rating Major Disciplines in Australian Universities: Perceptions and Reality*, Melbourne Institute Research Report, November, Melbourne.
- Williams R., Dyke N. van, 2007, *Measuring the International Standing of Universities with an Application to Australian Universities*, „Higher Education”, 53 (6): 819–841.
- Williams R., Dyke N. van, 2008, *Rating Major Disciplines in Australian Universities: Perceptions and Reality*, „Higher Education”, 56 (1): 1–28.
- Wilson L., 1942, *The Academic Man. A Study in the Sociology of a Profession*, Oxford University Press, Oxford.
- Windolf P., 1997, *Expansion and Structured Change: Higher Education in Germany, the United States, and Japan 1870–1990*, Westview Press, Boulder.
- Winnicki T., 2005, *Szkoły zawodowe i nowe prawo*, „Forum Akademickie”, 9: 44–46.
- Wnuk-Lipińska E., 1990, *Wyższa uczelnia – masowa czy elitarna?*, „Życie Szkoły Wyższej”, 1: 41–50.
- Wnuk-Lipińska E., 1996, *Innowacyjność a konserwatyzm: uczelnie polskie w procesie przemian społecznych*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa.
- Wnuk-Lipińska E., Wójcicka M., 1995, *Jakość w szkolnictwie wyższym: przykład Polski*, Wydawnictwo „Tepis”, Warszawa.
- Wojtasiński Z., 2007, *Nauko Polo*, „Wprost”, 14 (1705): 3.
- World Bank/EIB, 2004, *Tertiary Education in Poland/Szkolnictwo wyższe w Polsce*, World Bank, Washington.
- Woźnicki J. (red.), 1998, *Model publicznej szkoły wyższej i jej otoczenia systemowego: zasadnicze kierunki nowelizacji prawa o szkolnictwie wyższym*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa.
- Woźnicki J., 1999, *Nie tworzymy niczego nowego*, „Forum Akademickie”, 12: 20–22.
- Woźnicki J., 2003, *Uwarunkowania i treść projektu*, „Forum Akademickie”, 11–12: 26–28.

- Woźnicki J. (red.), 2004, *Model współdziałania uczelni publicznych i niepublicznych – stan obecny i perspektywy: materiały z ogólnopolskiej konferencji zorganizowanej w dniu 7 listopada 2003 roku w Wyższej Szkole Bezpieczeństwa i Bankowości w Warszawie*, FPIA-KE, Instytut Społeczeństwa Wiedzy, Warszawa.
- Woźnicki J., 2006, *Regulacje prawne, dobre wzorce i praktyki dotyczące korzystania przez podmioty gospodarcze z wyników prac badawczych i innych osiągnięć intelektualnych instytucji akademickich i naukowych: praca zbiorowa*, Instytut Społeczeństwa Wiedzy, Warszawa.
- Woźnicki J., 2007a, *A Study on Current and Prospective Impact of Demography on Higher Education in Poland*, Polish Rectors Foundation, Warsaw.
- Woźnicki J., 2007b, *Uczelnie akademickie jako instytucje życia publicznego*, Fundacja Rektorów Polskich, Warszawa.
- Woźnicki J., 2012, *Nowa dyscyplina – „nauki o polityce publicznej” usytuowana w dziedzinie nauk społecznych*, „Nauka”, 1: 133–151.
- Woźnicki J. (red.), 2015, *Deregulacja w systemie szkolnictwa wyższego*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
- Wójcicka M. (red.), 2002, *Dywersyfikacja w szkolnictwie wyższym: uwarunkowania i perspektywy*, Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa.
- Wójcicka M., 2009, *Zmiany w szkolnictwie wyższym z procesem bolońskim w tle*, „Przegląd Socjologiczny”, 3: 9–30.
- Wójcicka M., Urbanikowa J., 2001, *Zewnętrzne zapewnianie jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym: mechanizmy, procedury, narzędzia*, Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa.
- Wroczyński R., 1969, *Rola bibliotek i informacji w procesie dydaktycznym szkoły wyższej*, „Dydaktyka Szkoły Wyższej”, 1 (5): 133–143.
- Wróblewski J., 1982, *Samorządność szkoły wyższej i jej statut*, „Życie Szkoły Wyższej”, 9: 11–25.
- Zadroga A., 2009, *Studenci rozczarowują krakowskich pracodawców*, „Gazeta Wyborcza” (Kraków), 31 stycznia.
- Zarycki T., 1996, *Nauki ekonomiczne na kongresach nauki polskiej (1951, 1973, 1986). Opracowanie na podstawie materiałów kon-*

- gresowych, Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Zarycki T., 2009, *Peryferie: nowe ujęcia zależności centro-peryferyjnych*, Wydawnictwo „Scholar”, Warszawa.
- Zarządzenie, 1973, *Zarządzenie nr 53 Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 lipca 1973 r. w sprawie utworzenia Instytutu Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego*, Monitor Polski z 1973 r., nr 32, poz. 196.
- Zawadzki S., 1996, *Państwo o orientacji społecznej: geneza – doświadczenia – perspektywy*, Wydawnictwo „Scholar”, Warszawa.
- Zgaga P., Klemenčič M., Komljenovič J., Miklavič K., Repac I., Jakačić V., 2013, *Higher Education in the Western Balkans: Reforms, Developments, Trends* [Key findings from field research], Faculty of Education, Centre for Educational Policy Studies, Ljubljana.
- Ziółkowski M., 2005, *O pewnych konsekwencjach częściowego i niekonsekwentnego utowarowienia polskiego szkolnictwa wyższego*, „Nauka”, 2: 29–44.
- Ziółkowski M., 2009, *Odpowiedzialność uczonych*, Fundacja na rzecz Nauki Polskiej, Wrocław–Warszawa.
- Zomer A., 2011, *Do Spin-off Companies Make Academics’ Heads Spin? The Impacts of Research-Based Spin-off Companies on the Production of Scientific Knowledge*, University of Twente, Enschede.
- Zybała A., 2012, *Polityki publiczne: doświadczenia w tworzeniu i wykonywaniu programów publicznych w Polsce i w innych krajach: Jak działa państwo, gdy zamierza/chce/musi rozwiązać zbiorowe problemy swoich obywateli?*, Krajowa Szkoła Administracji Publicznej, Warszawa.
- Żylicz M., 2009, *O reformie szkolnictwa wyższego*, <http://www.pg.gda.pl/chem/Katedry/Korozja/html/zylicz.pdf> [dostęp: 11.11.2015].